

Portretiranje izbjeglica i migranata u središnjim informativnim emisijama HTV-a, Nove TV i RTL-a

---

Mešanović, Ernada

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:422919>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-11**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Ernada Mešanović

PORTRETIRANJE IZBJEGLICA I MIGRANATA
U SREDIŠNJIM INFORMATIVNIM EMISIJAMA
HRT-a, RTL-a i Nove TV

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2017.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

PORTRETIRANJE IZBJEGLICA I MIGRANATA
U SREDIŠNJIM INFORMATIVNIM EMISIJAMA
HRT-a, RTL-a i Nove TV

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Viktorija Car

Studentica: Ernada Mešanović

Zagreb
lipanj, 2017.

Izjavljujem da sam diplomski rad „Portretiranje izbjeglica i migranata u središnjim informativnim emisijama HRT-a, RTL-a i Nove TV“, koji sam predala na ocjenu mentorici izv. prof. dr. sc. Viktoriji Car, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS-bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Ernada Mešanović

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Teorijski okvir	2
2.1. Mediji kao zrcalo društva?	2
2.2. Medijska konstrukcija realnosti	4
2.3. Društvena odgovornost medija – koje su zadaće novinara?.....	6
2.4. Izvještavanje o izbjeglicama i migrantima.....	8
2.5. Izbjeglice i migranti na putu prema Europi	10
3. O istraživanju	13
3.1. Cilj i zadaće istraživanje	13
3.2. Istraživačka pitanja.....	14
3.3. Metodološki okvir istraživanja.....	14
3.3.1. Metoda istraživanja.....	14
3.3.2. Uzorak	16
3.4. Znanstvena relevantnost istraživanja.....	17
4. Izbjeglice i migranti očima medija.....	17
4.1. Terminologija – izbjeglice ili migranti?	18
4.2. Metafore	18
4.3. Objektivnost u izvještavanju	19
4.4. Narativ puta i putovanja.....	21
4.5. Barijere.....	22
4.6. Glavni akteri	24
4.6.1. Muškarci.....	24
4.6.2. Žene – uloga majke.....	26

4.6.3. Djeca	27
4.7. Emocije	28
4.8. Narativ žrtve	28
4.9. Narativ prijetnje	31
4.10. Humanost	32
4.10.1. Volonteri i Crveni križ	32
4.10.2. Mještani	33
4.10.3. Policija	35
4.11. Zahvalnost – Hrvatska kao dobar domaćin	36
4.12. Politički sukobi u Hrvatskoj	38
5. Rasprava	39
6. Zaključak	41
Literatura	44
Sažetak	47
Summary	48

1. Uvod

Mediji su svuda oko nas. Postali su neizostavan, ali i neizbježan dio naših života. Oni su naša svakodnevnica. Često su jedini izvor iz kojeg se informiramo i saznajemo o svijetu oko nas, a svojom prezentacijom nerijetko nameću stav koji bi javnost oko nekog pitanja trebala zauzeti. „Masovni mediji nam u kuću, obitelj, radnu sredinu, unose jedan svjetonazor kojeg baš i ne želimo uvijek prihvatiti, ali ga ne možemo odbaciti“ (Malović, 2007: 9). Stjepan Malović (2007: 10) tvrdi kako su mediji bez dvojbe izuzetno moćni te mogu utjecati i na društvo i na pojedinca. No, isto tako, napominje kako nije dobro kada mediji počnu djelovati s pozicije sile. Thomas Bauer (2007: 180) smatra kako se u medijima ogledaju „horizonti vrijednosti, modeli smisla i uzorci djelovanja društva“. Istodobno, „mediji imaju ulogu čuvara, tzv. *gatekeepera*, te je njihova uloga da selektiraju i odlučuju koje informacije propuštaju van, ali i unutra“ (Malović, 2005: 12). Upravo takvim izborom informacija koje hoće, a koje neće objaviti – mediji konstruiraju stvarnost. Natko Klobučar (2009: 45-46) ističe kako je nužno odabrati događaje koji se čine važnijim od drugih i njih dovesti u određene semantičke odnose te dodaje da je priča koju gledamo zapravo konstrukcija stvorena prema pravilima medija televizije i kulturnim konvencijama.

Iako je u literaturi nazivaju „medijem 20 .stoljeća“ (Matković, 1995), televizija i na početku 21. stoljeća ostaje najmoćniji medij. Činjenica je da je televizija neizostavan dio gotovo svakog doma, a koliko smo ovisni o njoj, govori i to da je upaljena bez obzira gledamo li ju pažljivo ili ne.

U ovom radu želi se prikazati kako je televizija prikazala izbjegličku i migrantsku krizu s kojom se Europa, a ujedno i Republika Hrvatska suočila u 2015. i 2016. godini. Početno, kroz definiranje funkcije medija u stvaranju slike svijeta oko nas, rad će pobliže objasniti koja su to etička načela kojih se novinari u izvještavanju moraju pridržavati s naglaskom na izvještavanje o ranjivim skupinama, u ovom slučaju izbjeglicama i migrantima. Istraživački dio ovog rada želi utvrditi kakvim su se medijskim konstrukcijama i elementima narativa mediji koristili kreirajući priloge o izbjeglicama i migrantima te kako su na taj način pojačali odaslane poruke. Prije same analize, detaljno će biti objašnjeni pojmovi „izbjeglica“ i „migrant“ te razlike između ta dva pojma. Također, bit će dan kontekst koliko je izbjeglica i migranata stiglo u Europu, kako je tekao izbjeglički val 2015. i početkom 2016. godine, ali i koji su razlozi njihova odlaska iz zemalja u kojima su do tada živjeli. Nakon toga, prijeći će se na analizu televizijskih priloga o izbjeglicama,

koji su emitirani u rujnu i listopadu 2015. godine u središnjim informativnim emisijama HRT-a, RTL-a i Nove TV, te će se analizom pokušati dokazati da su na hrvatskim televizijama izbjeglice i migranti prikazani dominantno kao žrtve. Upravo ta tvrdnja glavna je hipoteza ovog istraživačkog rada.

Udruga za mirovne studije 2013. godine provela je istraživanje „Zastupljenost i indikatori diskriminacijskih i ksenofobičnih stavova u Republici Hrvatskoj“. Istraživanjem su ispitani stavovi hrvatske populacije o tražiteljima azila i nekoliko kategorija stranaca, kako temeljem podrijetla, tako i temeljem razloga njihovog doseljavanja u Hrvatsku. Rezultati su pokazali da „hrvatski građani u prosjeku iskazuju jedino blago pozitivan stav prema useljavanju stranaca koji u Hrvatsku dolaze radi školovanja, dok imaju negativan stav prema useljavanju ekonomskih imigranata i tražiteljima azila“. Na to istraživanje osvrnula se i Sara Lalić iz Centra za mirovne studije, koja je u članku „Uloga medija u oblikovanju javnog mnijenja prema izbjeglicama i tzv. izbjegličkoj krizi“ zaključila kako je medijsko izvještavanje o izbjegličkoj krizi prije rujna 2015. godine bilo uglavnom rijetko, a kada se o izbjeglicama izvještavalo, ono je uglavnom bilo usredotočeno na pitanja sigurnosti, te se temeljilo na nedostatnim informacijama o razlozima i kontekstu dolaska i prolaska izbjeglica i migranata kroz Hrvatsku. Lalić ističe kako se ta slika promijenila u ljeto 2015. godine, točnije s većim dolaskom izbjeglica u Srbiju i Makedoniju, a onda i prolaskom izbjeglica kroz Hrvatsku. „Izbjeglice, azil i migracije tada su postale predmetom velikog interesa medija i javnosti, te su mjesecima bile tema broj jedan svih političkih medija u Hrvatskoj, bez obzira na njihovo vrijednosno usmjerenje“ (Lalić, 2015: 2).

2. Teorijski okvir

2.1. Mediji kao zrcalo društva?

Uloga medija danas je neizmjerljivo važna. Osim što svakodnevno informiraju građane o aktualnim događajima ili donose zabavu u njihove domove, oni su i snažni kritičari društva. Potpuno su integrirani u moderno društvo i bez njih se ne može. „Mediji nisu samo puki čimbenik prijenosa informacija, nego aktivno sudjeluju u konstrukciji društvene, političke, ekonomske, kulturne i svake druge realnosti“ (Hromadžić, 2014: 18). Također, jedna od važnih zadaća medija jest i ta da

propitkuju o svim važnim pitanjima u društvu te potiču na raspravu. „Već od 80-ih godina 20. stoljeća u istraživanjima medijskih studija teorijski i epistemološki se etablirala teza „da tradicija uspoređivanja medijske realnosti s relevantnim verzijama društvene realnosti ostaje snažna“ (McQuail, 1985: 99, cit. prema Hromadžić, 2014: 19). Referirajući se na tezu Jamesa Callaghana o „medijima kao zrcalu društva“, Tony Bennett naglašava kako mediji nisu derivat koji samo pasivno zrcali ono što mu je servirano od strane puke zbilje, već su aktivan sastavni dio te iste realnosti (Hromadžić, 2014:19). Za razliku od Benneta, klasičan predstavnik birminghamske škole Stuart Hall piše o ideološkom učinku unutar kapitalističkog društva pri čemu ne zaobilazi ulogu i funkciju masovnih medija. Naime, Hall medijima pripisuje veliku važnost u distribuciji znanja i informacija o svijetu u doba kasnoga kapitalizma. Također, Hall smatra kako mediji konstruiraju mape društvene realnosti s ciljem da učine razumijevanje i klasifikaciju modernog života u kapitalizmu lakšim, razumljivijim i prihvatljivijim (Hromadžić, 2014: 19-20). Iako se o medijima danas govori kao o sredstvu koje zrcali ono što se događa u svijetu oko nas, iz svega navedenog jasno je kako upravo mediji sudjeluju u stvaranju te slike. Hajrudin Hromadžić (2004: 20) spominje Jamesa Currana, Michaela Gurevitcha i Janeta Woollacotta, koji problem „medija kao zrcala realnosti“ vide kao prijeporno mjesto u raspravama o medijima i njihovim učincima. Naime, oni ukazuju i na pluralistički pogled na društvo unutar kojeg su mediji mjesto koje omogućuje sučeljavanje i borbu različitih društvenih i političkih stajališta, te promociju njihovih roba i usluga u traganju za javnom podrškom. S njima se slažu i Michael Gurevitch i Mark R. Levy (1985.), koji medije poimaju kao mjesta na kojima se različite društvene skupine, institucije i ideologije bore za definiciju i konstrukciju društvene zbilje (Hromadžić, 2014: 20-21). Moć medija očituje se upravo u činjenici da gotovi svi sudionici društvenog i političkog života svoja stajališta žele nametnuti pomoću medija, koji im u tome i pomažu. Na taj način oni postaju aktivni sudionici u kreiranju javnog mnijenja. Hromadžić (2014: 21) tvrdi da fraza o „medijima kao zrcalu društva“ može biti opravdana, ali ne u smislu njezina doslovnog značenja. On smatra kako ta sintagma može poslužiti kao putokaz koji vodi složenijem razumijevanju medijskih formi, organizacijskih i uređivačkih politika, medijskih institucija, programskih sadržaja i produkcijsko-konzumacijskih matrica koje su putem njih proizvedene, ali i za razumijevanje samoga društva unutar kojeg nastaju ekonomski, politički i kulturalni preduvjeti za funkcioniranje medija. „Mediji su polje neprestanih borbi za hegemonijsku prevlast, složen spoj ekonomskih, političkih, socijalno-klasnih i kulturalnih determinanti u ostvarivanju financijskih, poslovnih, ideoloških te općenito interesa društvenih

elita“ (Hromadžić, 2014: 23). Hromadžić (2014: 23-25) napominje kako sintagma „medijska konstrukcija društvene realnosti“ zapravo počiva na razlici između dvije škole proučavanja komunikacije. Piše kako se ključna razlika između komunikacijskih i medijskih studija sastoji u tome da su komunikacijski studiji u najvećoj mjeri naglašavali značaj medija u tehnološkom i komunikacijsko-psihološkom kontekstu, dok medijski studiji pozicioniraju medije i tragaju za njihovim značenjem i ulogom u širem društvenom, političko-ekonomskom i kulturnom kontekstu. Dodaje kako se kontekstualizira novi epistemološki obrazac prema kojem mediji predstavljaju faktor konstrukcije realnosti. „Korištenje medija je društvena značajka iz više razloga: ono je društveno i kulturalno diferencirano; vođeno je formalnim i neformalnim normama; često je strukturirano modelima društvenih odnosa; najčešće je integrirano s ostalim aspektima društvenog života; korištenje medija je samo po sebi socijabilna praksa i osnovica drugih društvenih interakcija; ljudi su često snažno povezani s karakteristikama korištenja odabranog medija“ (McQuail, 1994: 313, cit. prema Hromadžić, 2014: 25).

2.2. Medijska konstrukcija realnosti

Mediji stvaraju i prenose priče. Važno je pitanje kako ih stvaraju i kako se odabire ono što će biti dijelom „konačnog proizvoda“. Očito je da mediji funkcioniraju prema unaprijed određenim pravilima. Kada zamislimo koliko se događaja dnevno dogodi u svijetu, a da mi pritom saznamo samo o određenima, nemoguće je ne zapitati se zašto je neki događaj vrijedan medijske pažnje, dok drugi nije. U moru aktualnosti, nekima se pridaje veća pažnja od ostalih. Referirajući se na Umberta Eca, Natko Klojučar (2009: 38) tvrdi kako strukturiranje koda uvijek podliježe svjesnim ili nesvjesnim utjecajima namjere. „Struktura je model konstruiran prema izvjesnim operacijama koje pojednostavljaju stvarnost i koje nam omogućuju da s jednog pogleda, ujednačimo različite fenomene“ (Eco 1973: 54; cit. prema Klojučar, 2009: 39). Klojučar (2009: 39) smatra da je fenomenima poput jezika, književnosti, slikarstva, fotografije, filma, novina ili televizije zajedničko to da su svi oni semiotički sustavi te da su u temelju njihovog funkcioniranja semiotički postupci selekcije i kombinacije, točnije postupci kodiranja. Način na koji će nešto biti predstavljeno uvelike može utjecati na to kakvo će se stajalište zauzeti oko određenog pitanja. Tako i mediji odlučuju kakav će pristup zauzeti pri izvještavanju o nekom događaju. U većini slučajeva, publika zauzima onaj pristup koji im nameću mediji. Svojim odabirom utječu na publiku te upućuju

na ono što je ispravno, a što nije. Klobučar se slaže s Wolfgangom Iserom, koji tvrdi da je svaki tekst zapravo fikcija. „Ako tekst želi biti konačan, on mora izvršiti činove fingiranja selekcijom i kombiniranjem“ (Klobučar, 2009: 45). Nadalje, Klobučar smatra da postoji problem jer u entropiji zbilje nema važnih događaja te da izvan spoznajnog subjekta oni svi imaju jednaku vrijednost i vjerojatnost. Upravo im odabir pri semiotičkom strukturiranju daje prividnu važnost i značaj. „Ono što nam nude televizija i novine kao vijesti i objektivno izvještavanje uvijek je samo odabir i raspored prema unaprijed postojećim nesvjesnim semiotičkim strukturama, koje određuju što je važno, a što nije, i što nešto znači“ (Klobučar, 2009:46). Kako bismo razumjeli medije, Klobučar smatra da je potrebno „razotkriti temeljne mehanizme njihova djelovanja, način na koji tvore našu percepciju“ (Klobučar, 2009: 49). Veliku ulogu u strukturiranju priča imaju i novinari, koji imaju odgovornost prema onima do kojih njihovi proizvodi dolaze. Naime, njihov zadatak je gledateljima ili čitateljima pružiti jasnu i čitku informaciju, no koliko je novinar samostalan u svom izboru? Medijska sloboda, točnije sloboda novinara, sve se češće dovodi u pitanje. Slobodan novinar je onaj koji ima slobodu propitivanja, koji odlučuje u koji će kontekst staviti neki događaj te kako će taj događaj plasirati u javnost. No, sve je više primjera cenzure u medijima. Novinari sve rjeđe, a moglo bi se reći gotovo i nikad ne odlučuju samostalno kada izvještavaju o nekom događaju. „Na proces izbora mogu odlučno utjecati i vanjski i unutrašnji čimbenici. Unutrašnji ovise o uređivačkoj politici medija“ (Richiardi i Malović, 1996: 137). S time se slaže i Tena Perišin (2010: 66), koja tvrdi da se urednička procjena što je vijest, a što nije, mijenja s vremenom. Ono što je danas vijest, sutra ne mora biti. To se događa zbog užurbanog načina života te zbog neprekidnog pristizanja sve novijih i novijih vijesti. Novinari nemaju dovoljno vremena na pravilan način posvetiti se određenom događaju, istovremeno rade više stvari i sve im je teže pridržavati se načela kojima su se dužni voditi u svome radu. Potpuno je jasno da publika zapravo dobije uvid u dio stvarnosti. „Bourdieu u svom eseju 'O televiziji' upozorava na političke opasnosti vezane za korištenje televizijske slike koja može proizvoditi 'efekt zbilje' i učiniti da se vidi i vjeruje u ono što se vidi“ (Bourdieu, 2005: 217, cit. prema Perišin, 2010: 124). Perišin (2010: 128) napominje da proces selekcije događaja nije refleksna radnja nego društveno određena konstrukcija stvarnosti. Također, dodaje kako se mora imati u vidu da se selekcija zbiva kroz više etapa i to prije nego što ponuda događaja dođe do urednika. Kada govorimo o selekciji vijesti, svakako valja napomenuti i pojmove *gatekeeping* i *framing*. *Gatekeeping* se definira kao odabir ili odbacivanje nečeg što se dogodilo u stvarnosti. Pojam se zapravo odnosi na čimbenike koji utječu na to koji će događaj postati javni

dogadaj, što će od sveg novog i zanimljivog što se događa u svijetu postati vijest. *Gatekeeper* ili *vratar* osoba je koja donosi odluku o tome što će proći kroz koja vrata, a njegov izbor predstavlja složen izbor utjecaja, preferencija, motiva i zajedničkih vrijednosti. On ima moć kontrolirati ono što će javnost znati (Perišin, 2010: 128-129). „Neki autori uvode i pojam okvira (*frame*), a proces selekcije sagledavaju kroz postavljanje okvira (*framing*). Medijski okvir predstavlja interpretativni okvir, kognitivni ustroj u svijesti novinara koji olakšava izbor i obradu informacija“ (Kunczik i Zipfel, 1998: 109-105, cit. prema Perišin, 2010: 131).

2.3. Društvena odgovornost medija – koje su zadaće novinara?

Zbog svoje značajne uloge u društvu, mediji imaju posebnu odgovornost pri izvještavanju. „Oni imaju društvenu odgovornost i trebaju služiti pojedincu i društvu“ (Malović, 2005: 55). Pogled na svijet u velikoj je mjeri određen medijima. No, iako je život bez medija nezamisliv, mediji ne mogu funkcionirati ako nemaju publiku. Malović (2007: 111) tvrdi kako masovni mediji ovise o masovnoj publici. Oni gube smisao ako im publika ne vjeruje. Moraju biti vjerodostojni, zanimljivi, ali i korisni. „Oni su dio društvene realnosti, doprinoseći njezinim obrisima, logici i smjernicama njezina razvoja pomoću socijalno artikuliranog načina putem kojeg mediji oblikuju naše percepcije“ (Bennett, 1982: 126, cit. prema Hromadžić). Slično razmišljaju i Štefan Rus-Mol i Ana Jugoslava Zagorac Keršer, koji tvrde kako mediji informiraju, ali ne samo kao dio društva u kojem djeluju, već su ujedno i snažni čimbenici koji utječu na to isto društvo (Malović, 2005: 63). Utjecaj medija može biti i pozitivan, ali i negativan. Oni mogu imati bitnu ulogu u promicanju pozitivnih stavova, pri obrazovanju ili pozivanju na solidarnost u određenim slučajevima, no svakako postaje zabrinjavajuće kada mediji počinju manipulirati pojedincima. Zbog toga je važno da pojedinac ima vlastite stavove te da medije koristi s oprezom. Bitno je i napomenuti kako su se znanstvene paradigme o utjecaju društva mijenjale. „Medijski pedagozi često ukazuju na mogućnost pozitivnog utjecaja medija ako se na temelju njihovih zabavnih i drugih pozitivnih osobina, restrukturira nastava i obrazovanje“ (Chen, 1995; McMane, 2000; Košir, 2000, cit. prema Zgrabljic Rotar 2005: 8). Pozitivni primjeri medijskih utjecaja svakako su vidljivi u brojnim obrazovnim emisijama koje za cilj imaju proširiti znanje, potaknuti kreativnost ili doprinijeti civilnom društvu. „Drugi tvrde kako je televizija štetna za društvo u cjelini te ističu kako od *homo sapiensa* stvara *homo vidensa*, nesposobnog za apstraktno mišljenje i razumijevanje pojmova jer mu je slika postala

važnija od riječi“ (Sartori, 1999, cit. prema Zgrabljic Rotar, 2005: 8). Iako mediji sami po sebi nisu dobri ili loši, već o njihovom utjecaju ovisi i način na kojih ih koristimo, sa sigurnošću se može potvrditi kako oni utječu na naše razumijevanje svijeta i oblikovanje stavova. Upravo u tome vidljiva je njihova moć na koju upozorava i Jasna Šego koja ističe kako je „medijska konstrukcija stvarnosti, različita od naše istinske stvarnosti te da sredstva javnog priopćavanja imaju moć predstavljanja, ali i moć prešućivanja“ (Šego, 2009, cit. prema Matušić, 2010: 167). S njome se slaže i Sanja Sarnavka, koja naglašava da je „medijsko predstavljanje svijeta važno društveno i političko pitanje jer ima ogroman utjecaj na naše razumijevanje stvarnosti – njime se mogu naše predstave i predrasude učvrstiti ili uzdrmati“ (Sarnavka, 2010: 43). O utjecaju medija govori i W. James Potter (2001), koji ih dijeli na kratkoročne i dugoročne, s obzirom na to kada se utjecaj pojavi. Naime, piše o tome kako se iz medija uči pa zbog toga imaju posljedice na znanje. Napominje i da mediji djeluju na naše stajalište o nekom pitanju, točnije, oni stvaraju, oblikuju i jačaju naše mišljenje. Također, smatra kako mediji djeluju na emocije ističući kako tijekom gledanja filmova osjećamo strah, bol, tugu, radost ili veselje. Mediji, osim toga, smatra Potter, izazivaju fiziološke reakcije kao što su jače lupanje srca, viši krvni tlak ili povišeni adrenalin. Na kraju, mediji utječu i na ponašanje gledatelja (Zgrabljic Rotar, 2005: 8).

Važno mjesto u medijima zauzima novinar. On je osoba koja obavlja jedan od najdinamičnijih poslova. Naime, posao novinara je prikupiti važne i korisne informacije koje zanimaju publiku, obraditi ih te na samom kraju prilagoditi ih publici. Dobar novinar svakodnevno mora osluškiivati interese publike te se pri obavljanju svoga posla treba voditi željama publike. „Novinar je – normativno – novinarski subjekt: nositelj je odluka i radnji, pokreće i vodi komunikacijsko djelovanje, ima nadzor i utjecaj, svjesno usmjerava vlastitu djelatnost i pokušava ispitati svoje profesionalne uloge koje su mu kao mogućnost dodijeljene zbog njegove profesionalne kompetencije“ (Poler Kovačić, 2001: 30). Melita Poler Kovačić (2001: 30) upozorava da se u svim fazama komunikacijskog procesa novinar kao subjekt ipak povlači. Naime, ona tvrdi da njegovu ulogu „preuzimaju vlasnici kapitala i nositelji moći“. Zabrinjavajuća je činjenica da novinari sve više postaju ovisni o odlukama drugih, a da o pričama koje će istraživati odlučuju vlasnici medija, koji ovise o nositeljima moći. „Oni umjesto novinara kontroliraju komunikacijski proces: masovnim medijima aktivno dostavljaju 'događaje', odabiru one koji (prema njihovim mjerilima) odgovaraju za objavu, odabiru 'činjenice' o njima, stvaraju pseudodogađaje, pripremaju 'novinarske' tekstove i sl.“ (Poler Kovačić, 2001: 30).

Unatoč brojnim izazovima s kojima se novinari svakodnevno susreću, oni moraju poštivati određena načela novinarske struke. Međunarodna federacija novinara (IFJ) osnovana je 1926. godine, a predstavlja krovnu strukovnu organizaciju, koja broji oko 500.000 članova (Malović, 2007: 32). „IFJ je postavio temeljna načela novinarske profesije i zalaže se za osnovna prava novinara pa je donijela i određenja prema kojima novinari u cijelom svijetu moraju djelovati“ (Malović, 2007: 32). Prema Međunarodnoj federaciji novinara, načela novinarskog rada su: uređivačka i izvjestiteljska neizvjesnost; sloboda misli i izražavanja; poštivanje profesionalnih i etičkih standarda te pravedni i pristojni radni te ravnopravni uvjeti (Malović, 2007: 33). Standard profesionalnog djelovanja novinara utvrđen je Deklaracijom IFJ, koja je prihvaćena 1954. na Svjetskom kongresu, a dopunjena 1986. godine.

„Prema Deklaraciji zadaće novinara jesu:

- Poštivati istinu i pravo javnosti na istinu
- Štititi načela slobode u poštenom prikupljanju i objavljivanju vijesti
- Izvještavati samo u skladu s činjenicama za koje znaju izvore i neće prešutjeti ili falsificirati dokumente
- Koristiti samo poštene metode u prikupljanju vijesti, fotografija i dokumenata
- Ispraviti svaku objavljenu informaciju koja je škodljivo netočna
- Poštovati profesionalnu tajnu i ne otkrivati izvore
- Svijest opasnosti od diskriminacije i izbjeći je pod svaku cijenu, a naročito temeljenu na rasnim, spolnim, seksualnim, jezičnim, religijskim, političkim, nacionalnim ili društvenim razlikama“ (Malović, 2007: 33).

2.4. Izvještavanje o izbjeglicama i migrantima

Posebnu pozornost mediji moraju imati kada izvještavaju o ranjivim skupinama, a jedna od takvih skupina su izbjeglice i migranti. Kada je izbjeglički val potresao Europu, na medijima je svakako bilo odlučiti kako će pristupiti izvještavanju o tom problemu. Novinarska udruženja iz regije okupljena u regionalni projekt *MEDIA CIRCLE*, uključujući Udrugu Partnerstvo za društveni razvoj iz Hrvatske, Udruženja Vesta i BH novinari iz Bosne i Hercegovine, Yucom – Komitet pravnika za ljudska prava i Nezavisno društvo novinara Vojvodine iz Srbije, Institut za javnu

politiku iz Crne Gore te Centar za istraživanje, komunikaciju i razvoj *Public* iz Makedonije, pozvale su sve koji se u javnom prostoru osvrću na izbjegličku krizu ili izvještavaju za medije da se pridržavaju određenih pravila. Tako udruženja pozivaju medije na izbjegavanje politizacije, stereotipiziranja, kolektivne hysterije (bilo pozitivne, bilo negativne) te na izbjegavanje bilo kakve politizacije izbjegličkog pitanja u zemljama tranzita i zemljama destinacije. Nadalje, upozoravaju da je pogrešno uz ime izbjeglica koristiti bilo koji etnički ili vjerski epitet poput Arapi, muslimani, Azijci, Afganistanci i slično. Tvrde kako je kolektivno svaka takva konstatacija netočna jer je kao i u zemljama Zapadnog Balkana, i u zemljama porijekla izbjeglica sastav stanovništva multietnički i multikonfesijski. Preporučuju da se u javnom medijskom prostoru govori o izbjeglicama iz određene regije budući da je neprofesionalno, netočno, pogrešno i suprotno zakonu kvalificirati ih po jedinstvenom etnicitetu ili vjeri. Napominju da u masovnim izbjegličkim migracijama, u javnom govoru nije poželjno bilo kakvo stereotipiziranje „ponašanja i kulture“ izbjeglica jer svaki takav postupak čini štetu izbjeglicama u zemljama u kojima se zateknu. Slažu se da je svakoj izbjegličkoj priči u javnom prostoru dobro pristupiti individualno, imenom i prezimenom, vodeći računa o različitosti svake pojedine obitelji i osobe o kojoj se izvještava. Osim toga, ističu da će se jedino na taj način veliku većinu izbjeglica zaštititi od nasilja, uvreda, diskriminacije i svega što ih prati na njihovom putu i socijalizaciji u društvima domaćina nakon što njihovo putovanje završi. Preporučuju i izbjegavanje stereotipizacije osoba, pogotovo službenih osoba u zemljama tranzita i zemljama destinacije, koje dolaze u interakciju s izbjeglicama. Smatraju da svako dobro djelo ima svoje ime i prezime, te da je važno dobra djela u javnom govoru individualizirati jer samo takvim pristupom može se motivirati veliku većinu da naprave isto. Udruženja pozivaju i na poštivanje privatnosti izbjeglica te na fotografiranje jedino ako oni to dozvole. Pritom se treba voditi računa da se na tim fotografijama ne mogu utvrditi njihovi identiteti. Napominju da se fotografiranjem lica izbjeglica mogu ugroziti njihovi životi ili životi njihovih najmilijih, koji nisu imali sreću da izbjegnu ratnoj katastrofi. U izvješćima o brojkama, statistikama ili drugim pokazateljima koji prate izbjeglički val, poziva se na korištenje isključivo službenih izvješća koja su ranije verificirana od nadležnih državnih tijela i međunarodnih organizacija. Na kraju, udruženja podsjećaju kako profesionalni i etički standardi novinarstva obvezuju sve novinare/ke i urednike/ce na objektivno, sveobuhvatno, ujednačeno i humano izvještavanje o izbjeglicama bez govora mrženje, diskriminacije ili huškanja i pozivanja na nasilje (Hnd.hr, 2015).

2.5. Izbjeglance i migranti na putu prema Europi

Dolazak velikog broja izbjeglica i migranata u Europu zadnjih nekoliko godina, pred medije je postavio veliki izazov. S obzirom na to da mediji imaju zaista značajnu ulogu u oblikovanju javnog mnijenja, utjecaj na političke odluke, ali i općenito veliku ulogu u društvu, s pravom se može reći da su uključeni i u pitanja koja se tiču izbjeglištva i migracija. „Migracije se u najkraćim crtama mogu opisati kao pojava prostorne pokretljivosti stanovništva. Ta je mobilnost povijesno učestala pojava najčešće uzrokovana sukobima, etničkim čišćenjem, prirodnim nepogodama, ekonomskim problemima, a u posljednje vrijeme i klimatskim promjenama“ (Kuntić, 2014: 5). Svjedoci smo sve većeg broja migracija, a najveću pažnju javnosti izazvala je migrantska kriza koja je svoj vrhunac postigla u 2015. godini. „Uzroci koji su doveli do eksplozije migrantske krize u 2015. godini dijametralno su različiti: bijeg od ratnih stradanja, potraga za boljim životom, odlazak iz nefunkcionalnih država te bijeg od različitih vidova ekstremizma i terorizma“ (Tadić i dr., 2016: 1).

Za početak je bitno istaknuti razliku između pojmova „izbjeglica“ i „migrant“. Prema Konvenciji i protokolu o statusu izbjeglica iz 1951. godine, „izbjeglica je svaka osoba koja se zbog osnovanog straha od progona temeljem svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili političkog mišljenja, nalazi izvan zemlje svoje nacionalnosti, ali ne može se, ili se zbog takvog straha ne želi, staviti pod zaštitu te zemlje“. Iako izbjeglice i migranti često putuju zajedno, migranti svoju zemlju napuštaju iz razloga koji nisu povezani s progonom. Prema Međunarodnoj organizaciji za migracije, „migrant je svaki pojedinac ili skupina ljudi koja se kreće preko međunarodnih granica ili unutar države koja nije njegovo uobičajeno mjesto boravka. I to bez obzira koji je pravni status osobe, je li kretanje dobrovoljno ili prisilno, koji su uzroci kretanja i koliko će dugo osoba boraviti u drugoj državi“. Prema statistikama UN-ove Agencije za izbjeglice i Međunarodne organizacije za migracije, u 2015. godini zabilježen je najveći broj osoba koje su progon, sukobi i siromaštvo prisilili na bijeg u Europu. Naime, u razdoblju do 21. prosinca 2015. godine, otprilike 972.500 osoba prešlo je Sredozemno more. Svaka druga osoba koja je prešla Sredozemlje bila je sirijski državljanin u bijegu od rata. Afganistanci su činili 20 %, a Iračani 7 % od ukupnog broja. „Migrantski/izbjeglički val posljedica je višegodišnjih tranzicijskih procesa na Bliskom istoku i Sjevernoj Africi u sklopu tzv. Arapskog proljeća“ (Tadić i dr., 2016: 2). Tadić i suradnici (2016: 3) objašnjavaju uzroke koji su doveli do izbjegličkog, odnosno migrantskog vala. Naime, prema njima, glavni uzroci su: (1) radne migracije prije izbjegličkog vala, (2) uloga EU u

pokretanju Arapskog proljeća, (3) loše definirana tranzicija u Arapskom proljeću, (4) razlog uspona islamista, (5) uloga stranih faktora, (6) vojni i sigurnosni sustavi u Arapskom proljeću. Prema analizi UNHCR-a, objavljenoj u rujnu 2015. godine, sedam je osnovnih razloga za izbjeglički val prema Europskoj uniji. Na prvom mjestu je gubitak nade. Mnoge izbjeglice izgubile su nadu da će se situacija u njihovoj zemlji promijeniti nabolje. Na drugom mjestu je povećanje siromaštva, a na trećem ograničena mogućnost zaposlenja. Mnogi Sirijci u Jordanu, Egiptu i Libanonu žele zaraditi za život, ali su u tome zakonski ograničeni. Prema novim propisima u Libanonu, izbjeglice moraju potpisati obavezu da neće raditi kada obnavljaju svoj status. Četvrti razlog za masovni odlazak u Europu je nedovoljna pomoć i zdravstvena zaštita. Naime, programi pomoći za izbjeglice i zemlje u susjedstvu Sirije koje su ih primile stalno se suočavaju s nedostatkom sredstava, a to je dovelo i do pogoršanja zdravstvene zaštite. U prilog tome ide podatak da u 2015. godini 58.3 % izbjeglica nije imalo pristup lijekovima i/ili zdravstvenoj skrbi. Na petom su mjestu prepreke da se obnovi izbjeglički status u Libanonu i Jordanu. Prema novim propisima, izbjeglice koje su došle u Libanon do 2014. godine, moraju platiti 200 USD kako bi obnovile svoj izbjeglički status, pa je mnogo njih krenulo u Tursku. U Jordanu, svaka novoregistrirana izbjegla osoba mora pribaviti certifikat o zdravstvenom stanju, koji košta 42 USD. Prema UNHCR-u, šesti razlog za migraciju su oskudne mogućnosti za obrazovanje. Procjenjuje se da gotovo 90.000 djece školskog uzrasta porijeklom iz Sirije nemaju nikakvo formalno obrazovanje. Na kraju, kao sedmi razlog navodi se nesigurnost u zemljama u okolini Sirije, odnosno strah od širenja sukoba (UNHCR, 2015).

Enormni priljev izbjeglica i migranata izazvao je veliku krizu u Europskoj uniji. S izbjegličkom krizom bila je suočena i Republika Hrvatska, kroz čiji je teritorij od 16. rujna 2015. do 5. ožujka 2016. godine prošlo 658.058 ljudi. (Šelo Šabić i Borić, 2016: 11). Većina ih je u Europu stigla iz Turske, prelaskom preko mora u Grčku. Mnogo ljudi na tom putu izgubilo je život, a među stradalima, bilo je i mnoštvo djece. Svima njima krajnje odredište bile su najrazvijenije zemlje Europske unije, kao što su Njemačka, Švedska ili Austrija pri čemu je Njemačka bila najpoželjnija destinacija zbog politike njemačke kancelarke Angele Merkel, koja je vodila tzv. „politiku dobrodošlice“ prema izbjeglicama i migrantima te za koju je Europa zatvorenih granica bila neprihvatljiva ideja. Tzv. „balkanska ruta“ kojom su izbjeglice i migranti prolazili putujući do konačnih odredišta, početkom ljeta 2015. godine uključivala je Grčku, Makedoniju, Srbiju i Mađarsku. No, stvari su se zakomplicirale kada je mađarski premijer Viktor Orban odlučio zatvoriti granične prijelaze prema Srbiji i početi gradnju ograde kako bi se izbjeglice i migrante spriječilo

pri ulasku u Mađarsku. Tada se u „balkansku rutu“ uključuje i Republika Hrvatska, a prva skupina izbjeglica u nju je ušla 16. rujna 2015. godine. Zbog sve većeg dolaska izbjeglica i migranata iz Srbije, na istoku Hrvatske u Opatovcu je otvoren prihvatni centar, iz kojeg su se izbjeglice i migranti organiziranim prijevozom prevozili dalje prema Mađarskoj. Tadašnji premijer Zoran Milanović inzistirao je da hrvatske granice ostanu otvorene za izbjeglice i migrante, ali istovremeno je isticao kako Hrvatska neće biti tzv. „hot-spot“ ili „sabirni centar“. Kako je broj izbjeglica i migranata bio sve veći, Hrvatska je nakratko ušla i u sukob za susjednom Srbijom, optužujući ju da na njene granice šalje veći broj ljudi nego li je Hrvatska u stanju primiti. Hrvatska je nakratko i zatvorila svoje granice prema Srbiji, a zbog toga je neko vrijeme patila i trgovina između dviju zemalja. Ubrzo se stanje smirilo, a daljnja suradnja Hrvatske i Srbije bila je uglavnom dobra. Idući ključni trenutak u krizi dogodio se 17. listopada kada je Mađarska za izbjeglice i migrante odlučila zatvoriti granice prema Hrvatskoj. Tada se izbjeglički val iz Hrvatske počeo upućivati na prelazak preko Slovenije, a susjedna zemlja u početku se nije najbolje snašla. Granični prijelazi bili su prepuni izbjeglica i migranata, dolazilo je do sukoba s policijom, ali i međusobnih sukoba izbjeglica i migranata. Sve je dodatno pogoršao dolazak hladnijeg vremena. Nakon početne lošije suradnje dviju zemalja pa čak i slanja diplomatskih nota, stanje se donekle smirilo, a prelazak izbjeglica i migranata iz Slovenije u Hrvatsku postao je rutina. Početkom studenog zatvoren je prihvatni centar u Opatovcu, a otvoren onaj u Slavonskom Brodu, koji je ipak imao bolje uvjete za prihvaćanje izbjeglica i migranata. Dolaskom sve hladnijeg vremena, zemlje zapadnobalkanske rute počele su povećano koordinirati migrantsku politiku, a u studenom 2015. godine Hrvatska, Srbija i Makedonija poduzele su svoje prve restriktivne mjere. Naime, u svoje zemlje počele su puštati samo izbjeglice i migrante iz Sirije, Afganistana i Iraka, točnije one iz ratom zahvaćenih područja. Taj potez bio je odgovor na odluku Slovenije da izbjeglice i migrante koji ne dolaze iz ratom zahvaćenih područja vraća u Hrvatsku. Nadalje, početkom 2016. godine Austrija i Njemačka počele su ograničavati broj migranata koji mogu ući u njihovu zemlju, a Hrvatska i Slovenija prilagodile su svoju politiku sukladno tome. U veljači 2016. godine u Zagrebu je održan sastanak na kojem su sudjelovali ministri unutarnjih poslova Slovenije, Makedonije, Hrvatske i Srbije. Na sastanku je došlo do zajedničkog dogovora o poduzimanju mjera za smanjenje broja izbjeglica i migranata koji ulaze u Europsku uniju. Povodom toga, Makedonija je na svojim granicama pojačala kontrole te odlučila kako neće propuštati izbjeglice i migrante iz Afganistana. Sve veći priljev izbjeglica i migranata te nezadovoljstvo brojnih zemalja Europske unije oko toga kako se

Grčka nosi s izbjegličkom krizom, rezultirali su pojačanjem kontrole na makedonsko-grčkoj granici. Sukladno toj odluci, Hrvatska i Austrija na makedonsko-grčku granicu poslale su dodatne policijske snage. Krajem veljače 2016. godine, u Beču je održan summit za ministre unutarnjih i vanjskih poslova Austrije Slovenije, Hrvatske, Albanije, Bosne i Hercegovine, Kosova, Makedonije, Crne Gore i Srbije, na kojem je odlučeno o još strožim mjerama i kontrolama na granicama. Dan nakon summita u Beču, i u Bruxellesu je održan sastanak o izbjegličkoj krizi. Na sastanku je upozoreno da „Europska unija ima još deset dana da smanji broj migranata ili postoji rizik da će se cijeli koncept Europske unije urušiti“. Nakon toga, Slovenija je donijela odluku o tome da dnevno u zemlju može ući 580 migranata, a slične kvote preuzele su i Hrvatska te Srbija. Kao rezultat tih mjera, broj ulazaka izbjeglica i migranata u Makedoniju drastično se smanjio, a takva situacija izazvala je dodatno pogoršanje i protest na makedonsko-grčkoj granici gdje su 29. veljače 2016. godine izbjeglice i migranti pokušali probiti policijski kordon. Sljedeća dva dana makedonsko-grčka granica bila je u potpunosti zatvorena, a sve je to dovelo do summita na kojem su sudjelovali predstavnici Europske unije i Turske, a na kojem je zapadnobalkanska ruta u potpunosti zatvorena (Šelo Šabić i Borić, 2015). Istraživački dio ovog rada želi prikazati kako su mediji izvještavali o opisanom razdoblju te na koji su način portretirali izbjeglice i migrante u svojim središnjim informativnim emisijama.

3. O istraživanju

Istraživački dio ovog rada odnosi se na analizu izvještavanja o izbjeglicama i migrantima u središnjim informativnim emisijama HRT-a, RTL-a i Nove TV u razdoblju od 1. rujna do 31. listopada 2015. godine.

3.1. Cilj i zadaće istraživanje

Cilj ovog istraživanja bio je opisati kako su u središnjim informativnim emisijama HRT-a, RTL-a i Nove TV izbjeglice i migranti portretirani. Početna je pretpostavka da su uglavnom portretirani kao žrtve.

Zadaća istraživanja bila je analizom narativa izolirati elemente narativa koji doprinose televizijskoj konstrukciji stvarnosti o izbjegličkoj krizi.

3.2. Istraživačka pitanja

Za potrebe istraživanja, u ovom radu postavljeno je nekoliko glavnih istraživačka pitanja kojima se željelo otkriti kako se elementima narativa gradi određeno značenje u televizijskom tekstu.

Pitanja koja su postavljena su:

1. Kako su izbjeglice i migranti u priložima središnjih informativnih emisija HRT-a, RTL-a i Nove TV prikazani kao žrtve? Koji su elementi narativa pritom korišteni?
2. Kako su u priložima središnjih informativnih emisija HRT-a, RTL-a i Nove TV izbjeglice i migranti prikazani kao moguća opasnost i prijetnja? Koji su elementi narativa pritom korišteni?
3. Kada se u priložima središnjih informativnih emisija HRT-a, RTL-a i Nove TV prikazuju djeca i žene izbjeglice, jesu li tada naglašene emocije?
4. Koji su različiti narativi te elementi narativa prisutni u izvještavanju o izbjegličkoj krizi u središnjim informativnim emisijama HRT-a, RTL-a i Nove TV?

3.3. Metodološki okvir istraživanja

3.3.1. Metoda istraživanja

U provedenom istraživanju korištena je analiza narativa, jedna od vrsta kvalitativnih metoda istraživanja medijskog teksta. Usporedno s analizom narativa korištena je i analiza diskursa, također kvalitativna metoda istraživanja medijskog teksta. Aleksandar Halmi (2005: 35) piše kako se kvalitativne istraživačke metode mogu definirati kao „proces razumijevanja ljudskih i socijalnih problema koji se temelji na izgradnji kompleksne i cjelovite slike što se stvara i perspektive subjekta istraživanja koji se proučava u svom prirodnom okruženju“.

Pojam „nativ“ ima latinske korijene: *narrare*, *narrarum*, i *narro*, što znači „znanje, poznavanje“. Marie Gillespie i Jason Toynbee (2006:81) narativ definiraju kao lanac uzročno-posljedičnih

događaja koji se događaju u vremenu i prostoru. „Da bi utvrdili je li nešto narativ, autori se, uglavnom, rukovode sljedećim kriterijima: (1) ima li početak sredinu i kraj, (2) je li orijentiran prema prošlosti, (3) je li linearan i ima li slijed, (4) ima li zaplet, (5) ima li smisla za onoga koji priča“ (Denzin, 1989: 37). Najjednostavnije rečeno, narativ je zapravo priča, a analiza narativa je metoda koja se bavi analiziranjem priča. „Analiza narativa je važna jer nam pomaže razumjeti kako su znanje, značenja i vrijednosti proizvedeni i kako cirkuliraju u našem društvu“ (Gillespie i Toynbee, 2006: 82). Francuski semiotičar Roland Barthes ističe da je analiza narativa jedna od najvažnijih ljudskih istraga (Gillespie, Toynbee, 2006: 86). Medijski narativ reflektira i komunicira kontinuitete i promjene. Mijenjanjem društva, mijenjaju se i narativi, koji su izvor užitaka i zadovoljstva (Gillespie, Toynbee, 2006: 82-83). Gillespie i Toynbee (2006: 82) tvrde da „medijski narativ ne odražava stvarni svijet već nam pruža mentalnu shemu i uzorke koji modeliraju način našeg razmišljanja, vjerovanja i percepcije“. Gillespie daje i pregled osnovnih pristupa analizi narativa. Prvi pristup predstavlja analizu narativne strukture koja omogućuje da otkrijemo način na koji je strukturirana jedinica medijskog teksta. Drugi pristup je proces naracije, kod kojeg je bitno kako su informacije ponuđene, uskraćene ili zadržane te na koji način to potiče da stvaramo određene zaključke. Treći pristup je društvena reprezentacija, koja predstavlja širi društveni kontekst (Gillespie, 2006: 80-81). Prilikom analize medijskog teksta bitno je razlikovati priču i fabulu. Naime, priča je suma svih događaja koji su nam prikazani, no i skup zaključaka koje donosimo. Za razliku od priče, fabula se odnosi na sve ono što je direktno prikazano i redosljed kojim je prikazano (Gillespie, 2006: 89-90). Gillespie (2006: 90) zaključuje kako fabula može predstavljati materijal za priču na mnogo različitih načina. Priču konstruira čitatelj uz pomoć očekivanja koja se temelje na prijašnjim znanjima i narativnim iskustvima. Smatra se da tekstualni i vizualni sadržaji imaju više poruka nego što ih vidimo na prvi pogled (Franklin, 2012: 224).

Druga metoda korištena u ovom radu je analiza diskursa. Analiza diskursa „usmjerena je prije svega na jezik, na interpretaciju njegova značenja, a zadaća joj je pokazati koje reprezentacije društva dominiraju u medijskom tekstu. Koristeći ovu metodu, možemo istražiti koje su vrste interakcije u medijima postavljene između ljudi i društva, odnosno između onih koji imaju moć i onih koji je nemaju“ (Car, 2015: 9). Ivana Vrtič i Viktorija Car (2016) tvrde kako kritička analiza medijskog diskursa nastoji razjasniti na koji je način oblikovan medijski diskurs i zašto je oblikovan tako kako je oblikovan te kako medijski diskurs utječe na društvene, političke i kulturne vrijednosti koje utječu na uvjerenja, mišljenja i stavove javnog mnijenja.

3.3.2. Uzorak

U provedenom istraživanju korišten je namjerni uzorak. „Namjerni uzorak odnosi se na uzorak koji je odabran prema nekim prethodnim spoznajama o populaciji ili sukladno specifičnim istraživačkim ciljevima“ (Milas, 2005: 412). Riječ je o uzorku središnjih informativnih emisija HRT-a, RTL-a i Nove TV, emitiranih u razdoblju od 1. rujna 2015. do 31. listopada 2015. godine. Prema procjeni istraživača, za istraživačku građu odabrani su rujna i listopada 2015. godine jer je u tom razdoblju izbjeglička i migrantska kriza u Europi bila na vrhuncu, a istodobno, izbjeglice i migranti na svom putu prema Europi, prolazili su i kroz Republiku Hrvatsku.

Jedinica analize je pojedinačna vijest odnosno televizijski prilog emitiran u središnjim informativnim emisijama HRT-a, RTL-a i Nove TV. „Prilog je u montaži završen proizvod koji se sastoji od slike i pratećeg zvuka i koji se kao takav emitira u sklopu emisije televizijskih vijesti“ (Perišin, 2010: 75-76). Perišin (2010: 76) ističe kako bi se prilog mogao definirati i kao „cjelovit segment informativne emisije kojem je zajednička jedna tema i jedan autor, a primjereno je popraćen tonom i slikom“. Za razumijevanje ovog rada, bitno je objasniti i sastavne dijelove priloga. Naime, prilog se sastoji od slike ili videa, što podrazumijeva montirane kadrove i mogućnost dodavanja grafičkih ilustracija u produkciji. Sastavni dio priloga je i off, tj. prema slici napisan i izgovoren tekst novinara, sinkroniziran uz sliku. Popratni je zvuk dio priloga kojim se označava autentični zvuk s mjesta događaja na kojem su snimljeni kadrovi iz priloga. U žargonu se koristi i riječ IT što je međunarodna kratica za *International Sound*. Tonski isječak ili ton je obično montirana izjava sugovornika, neki znakovit isječak razgovora ili zvuk s mjesta događaja. Dio priloga je i stand up, zapravo izravno obraćanje novinara u kameru na mjestu događaja. On može biti na početku, kraju ili u sredini priloga, a pomaže u tome da priča bude jednostavnija i manje zbunjujuća u izražaju (Perišin, 2010: 76-77).

Ukupno su analizirane 183 središnje informativne emisije u prosječnom trajanju od po 50 minuta, unutar kojih je bilo 358 priloga s tematikom izbjeglica. Središnja informativna emisija „sastoji se od najavne i odjavne špice, kratkih najava najvažnijih priloga (*headlines*), vijesti koje čita voditelj u studiju, a koje djelomično mogu biti pokrivena snimkom događaja ili grafikom, te od priloga koji su odvojeni najavama u studiju“ (Perišin, 2010: 72-73). Središnje informativne vijesti sastoje se i od čitanih vijesti (žarg. „čitanac“). „Čitana vijest forma je koja se često koristi u televizijskim

informativnim emisijama. To je vijest koju voditelj izgovara uživo u studiju. Uobičajeno je da se, za razliku od obične najave, za čitanu vijest pripremi slika (grafika ili montirani videomaterijal) koja nakon nekoliko voditeljevih uvodnih riječi prati tekst koji izgovara“ (Perišin, 2010: 80). Perišin (2010: 80) također ističe kako se čitanac razlikuje od priloga po tome što „prilog podrazumijeva prethodno montiranu sliku s novinarevim komentarom, a čitanu vijest voditelj čita uživo u studiju“.

Istraživačka građa potrebna za ovaj rad počela se prikupljati u veljači 2016. godine. Središnje informativne emisije HRT-a iz listopada prikupljene su putem mrežnih stranica Hrvatske radiotelevizije, odnosno putem multimedijske platforme HRTi. Emisije iz rujna ustupljene su od medijske agencije Media net d.o.o. Središnje informativne emisije RTL-a i Nove TV ustupile su navedene televizije.

3.4. Znanstvena relevantnost istraživanja

Radom se žele potaknuti daljnja istraživanja medijskog izvještavanja o izbjeglicama i migrantima, ali i općenito o ranjivim skupinama, i to kako bi u budućnosti ono bilo što profesionalnije i u skladu s etičkim načelima novinarstva. Kao što je već i ranije navedeno, kako bismo razumjeli medije, „potrebno je razotkriti temeljne mehanizme njihova djelovanja, način na koji tvore našu percepciju“ (Klobučar, 2009: 49). Stoga se relevantnost ovog istraživanja može potkrijepiti i potrebom da se medijski tekst razumije kao „proizvod“ napravljen prema unaprijed određenim pravilima medija. Ključno je i preispitati na koji način mediji oblikuju javno mnijenje.

4. Izbjeglice i migranti očima medija

Nakon analize 183 središnje informativne emisije HRT-a, RTL-a i Nove TV, odnosno 358 priloga kojima se izvještavalo o izbjegličkoj i migrantskoj krizi koja je zahvatila Europu, a samim time i Republiku Hrvatsku, izdvojeno je 12 vrsta narativa koji su prevladavali u izvještavanju navedenih televizija.

Elementi narativa koji su prevladavali su: (1) izbjeglice ili migranti, (2) metafore, (3) objektivnost u izvještavanju (4) narativ puta i putovanja, (5) barijere, (6) glavni akteri, (7) emocije, (8) narativ žrtve, (9) narativ prijetnje, (10) humanost, (11) zahvalnost i (12) politički sukobi.

4.1. Terminologija – izbjeglice ili migranti?

Kada se govori o terminologiji koja se koristila u izvještavanju o izbjegličkoj krizi, zanimljivo je istaknuti kako su se u izvještajima emisija svih triju nacionalnih televizija najprije naizmjenično koristili pojmovi „izbjeglice“, „migranti“, „imigranti“ ili „emigranti“, a u nekim slučajevima koristila se i sintagma „izbjeglice i migranti“. No, treba naglasiti kako su se dolaskom ljudi u Hrvatsku, mediji odlučili na korištenje pojmova „izbjeglice“ i „migranti“. Kao što je već ranije u ovome radu navedeno da postoji razlika između tih dvaju pojmova, bilo je zanimljivo primijetiti da su mediji pojam „izbjeglice“ većinom koristili kada su izvještavali o ljudima čiji je razlog dolaska u Europu rat i nezamisliva patnja koju su doživjeli u svojim zemljama. Kada se izvještavalo o „izbjeglicama“, njihovi razlozi bili su opravdani i ti ljudi bili su dobrodošli, za razliku od „migranata“, koji su dolazili iz neopravdanih razloga. Često se u medijskim izvještajima koristila sintagma „ekonomski migranti“. No, tu se nameće pitanje je li dobro raditi distinkciju između tih pojmova pritom pretpostavljajući da će upravo ta razlika predstavljati mogućnost za stvaranje predrasuda prema skupinama ljudi koji dolaze.

4.2. Metafore

U medijskim izvještajima središnjih informativnih emisija HRT-a, RTL-a i Nove TV-a, često su se koristile metafore, riječi koje bi opisale dolazak velikog broja ljudi u Europu. Tako se primjerice već u konstrukciji „izbjeglički ili migrantski val“, riječ „val“ koristi kako bi predočila nekontrolirano pristizanje ljudi. Osim riječi val“ koristile su se i riječi „dotok“ ili „priljev“. Jasno je kako se te riječi zapravo koriste kako bi opisale prirodne pojave uz vodu. Sama riječ „val“ inače predstavlja nešto što je u moru nemoguće kontrolirati ili spriječiti pa se tako u ovom slučaju riječ „val“ koristila kako bi dočarala koliko ljudi zapravo stiže, te da se njihovom dolasku ne nazire kraj. Valja napomenuti kako se iz ove konstrukcije na neki način može iščitati i potencijalna opasnost. Naime, ako se u moru ne znamo snaći kada val ide prema nama, možemo nastradati. Isto vrijedi i kod izbjegličke krize. Ako ne znamo naći pravi odgovor na nju i ako nismo organizirani, doći se do sveopćeg kaosa. Spomenimo da su se osim riječi vezanih za prirodne pojave, koristile i riječi

kojima bi inače opisali velik broj kukaca pa se tako koristila konstrukcija „najezda ljudi“. Slično je kao i s pojmovima „val“, „priljev“ i „dotok“. Niti najezdu ne možemo spriječiti ako se na vrijeme ne organiziramo i ne zaštitimo. U nastavku slijedi nekoliko takvih konstrukcija.

OFF: „Nakon nenadanog popuštanja kordona, prava najezda na vlakove. Prepuni su otpravljeni prema Beču i Munchenu.“ (Dnevnik HRT1, emisija 2180079./1.9.2015., 00'58"-01'05").

NAJAVA: „Izbjeglička kriza kakvu Europa ne pamti od Drugog svjetskog rata zakucala je i na naša vrata. Nakon Italije, Turske, Grčke, Srbije i Mađarske, val izbjeglica krenuo je i prema Hrvatskoj.“ (Dnevnik HRT1, emisija 2195870./16.09.2015., 00'01"-00'11").

NAJAVNA ŠPICA: „Naša glavna tema je izbjeglički val u Hrvatskoj. Nekoliko stotina ljudi, autobusi ih voze u Ježevo. Spreman i vlak za Zagreb, Kutinu i Sisak.“ (RTL Danas, emisija, 16.09.2015., 00'05"-00'15").

NAJAVA: „Deseti je dan izbjegličkog vala kroz Hrvatsku. Dosad je u zemlju ušlo 66.500 ljudi, a brojka neprestano raste.“ (RTL Danas, emisija, 26.09.2017., 01'16"-01'22").

NAJAVA: „U Europu stiže novi veliki izbjeglički val. Priljev se u posljednjih tjedan dana pojačao. Iz Turske u Grčku svaki dan dolazi oko sedam tisuća ljudi.“ (Dnevnik Nove TV, emisija, 09.10.2016., 04'29"-04'38").

4.3. Objektivnost u izvještavanju

Iako su sve tri nacionalne televizije koristile humani pristup kada su izvještavale o izbjeglicama i migrantima, važno je istaknuti kako od samog početka izbjegličke krize novinari nisu poštivali jedno od temeljnih etičkih načela novinarstva – objektivnost. Naime, kroz svoje priloge novinari su publici nametali sliku izbjeglica i migranata kroz određenu prizmu. Tako se često naglašavalo kako su izbjeglice i migranti „jadni“, „iscrpljeni“, „izmučeni“ i slično. Takvim načinom izvještavanja oni su okarakterizirani kao bespomoćni, ljudi u tragediji te u konačnici žrtve situacije. Također, novinari su često u priložima jasno izražavali svoje stavove, a nerijetko su isticali i kako se ne slažu s politikama određenih zemalja. Jasno je da se ta činjenica u potpunosti kosi s etičkim

načelima novinarstva. Osnovna uloga novinara je da prenese informacije bez kreiranja i poticanja na gledanje stvari kroz određenu prizmu. Upravo zbog toga trebalo je zadržati objektivnost bez obzira na to što je izbjeglička kriza sama po sebi veoma osjetljiva tema. Zbog takvog medijskog izvještavanja u javnosti se kreirala određena slika o izbjeglicama i teško da postoji osoba koja izbjeglice i migrante nije smatrala žrtvama.

Jedan od primjera nepoštivanja etičkog načela objektivnosti vidljiv je u prilogu HRT-a, koji je emitiran 14. rujna 2015. godine. Naime, novinarka svojim off-om želi naglasiti kako se ne slaže s politikom koju provode određene zemlje jer time ne poštuju temeljna prava svake osobe, a upravo time izražava svoj osobni stav.

OFF: „Njemačkim zaokretom prema izbjeglicama Schengen postaje samo mrtvo slovo na papiru. Domino efektom jedna zemlja za drugom ukida načelo slobodnog kretanja ljudi, temelj Europske unije.“ (Dnevnik HRT1, emisija 2193406./14.09.2015., 01'58"-02'08").

Neobjektivnost u izvještavanju uočena je i u prilogu središnje informativne emisije RTL-a, emitirane 18. rujna 2015. godine. Naime, izvještavalo se o (ne)dobrodošlici koju su mađarski policajci i vojnici priredili izbjeglicama i migrantima. Dok se u prilogu izmjenjuju kadrovi policajaca i vojnika s maskama i puškama, koji stoje ispred graničnog prijelaza i ljudima ne dopuštaju ulazak u Mađarsku, novinarka svojim off-om želi naglasiti kako je Hrvatska, koja je za izbjeglice i migrante osigurala besplatan prijevoz do Mađarske, puno bolji domaćin. Time novinarka očito daje do znanja kako se ne slaže s postupcima Mađarske, a pomnim odabirom kadrova stječe se dojam kako se Mađari prema izbjeglicama i migrantima odnose kao prema manje vrijednima.

OFF: „Umjesto dobrodošlice, vojska i duge cijevi. Ovako su Mađari dočekali izbjeglice koje je Hrvatska autobusima počela prevoziti na granični prijelaz Baranjsko Petrovo Selo.“ (RTL Danas, emisija 18.09.2015., 02'38"-02'45").

Na gotovo identičan način, središnja informativna emisija RTL-a izvještavala je i 24. rujna 2015. godine.

OFF: „Iz Opatovca autobusi odlaze u Mađarsku. Dobrodošlica na granici u Baranjskom Petrovom Selu nije topla. Duge cijevi i hameri sa strojnicama.“ (RTL Danas, emisija, 24.09.2015., 27'33"-27'40").

Jasno je da svaki medij i prije nego što počne izvještavati o nekom događaju, unaprijed odluči na koji će način pristupiti izvještavanju i kakvu sliku želi poslati publici.

4.4. Narativ puta i putovanja

Narativ puta i putovanja prevladava u gotovo svim priložima o izbjeglicama i migrantima. Mediji su u svom izvještavanju gotovo uvijek naglašavali kako njihov put nema kraja te kako se samoj izbjegličkoj krizi ne nazire kraj. Redovito su se izmjenjivali kadrovi nepreglednih kolona izbjeglica i migranata. U prvim planovima nerijetko je bila njihova obuća te koraci što je nagovještavalo da se taj put i dalje nastavlja. Također, neizostavni su bili i kadrovi vlakova te buseva prepunih izbjeglica i migranata. Pojavljivale su se i snimke iz ptičje perspektive koje su pratile pješaćenja ljudi. U velikoj većini priloga, na njihovu kraju, novinari su u off-u isticali da se put nastavlja. Time se dodatno pojačava dramatičnost i neizvjesnost oko cijele situacije s izbjegličkom krizom. U nastavku slijedi nekoliko takvih primjera.

OFF: „I protok i pritisak sve su veći.“ (Dnevnik Nove TV, emisija, 22.09.2015., 27'14"-27'16").

OFF: „Teški će dani biti i za sve ove ljude, koji su danima na cesti. Boje se da najgore tek slijedi.“ (Dnevnik Nove TV, emisija, 19.10.2015., 04'10"-04'16").

OFF: „Ono što je sigurno jest da ih čeka još jedna hladna noć.“ (Dnevnik Nove TV, emisija, 24.10.2015., 05'20"-05'24").

OFF: „I tisuće novih izbjeglica dolazit će i dalje.“ (RTL Danas, emisija 17.09.2015., 05'50"-05'52").

OFF: „Kraj muka po izbjeglicama općina Tovarnik očito neće još dočekati jer novi autobusi puni ljudi sa srpske granice i dalje stižu.“ (RTL Danas, emisija, 21.09.2015., 04'01"-04'10").

OFF: „Neprestano stižu. Tisuće ih čeka na granici Srbije i Makedonije. Autobusima ih prevoze do granice s Hrvatskom.“ (RTL Danas, emisija, 20.10.2015., 09'18"-09'24").

OFF: „Gotovo deset tisuća izbjeglica čeka pravi trenutak kako bi prešli granicu i krenuli put najbogatijih europskih zemalja.“ (Dnevnik HRT1, emisija 2184548./05.09.2015., 02'30"-02'37").

OFF: „Izbori su sve bliže, retorika sve oštrija, a izbjegličkoj krizi ne nazire se kraj.“ (Dnevnik HRT1, emisija 2205342./25.09.2015., 02'01"-02'06").

OFF: „Austrijance ni malo ne ohrabruje vijest da još dvanaest tisuća ljudi čeka u Sloveniji na ulazak u njihovu zemlju. Dio ih već stupa ulicama Šentilja.“ (Dnevnik HRT1, emisija, 22.10.2015., 12'02"-12'12").

4.5. Barijere

Analizirajući medijske izvještaje o izbjegličkoj i migrantskoj krizi, za zaključiti je kako su se izbjeglice i migranti kroz cijeli svoj put prema Europi susretali s brojnim barijerama, koje su im priječile nastavak puta prema krajnjem odredištu. Pod pojmom „barijere“ podrazumijevaju se policajci, vojska, bodljikava žica, željezna vrata i slično. Kada se izvještavalo o barijerama, može se reći da su se barijere mogle povezati ponajviše s Mađarskom.

U prilogu HRT-a, koji je emitiran 2. rujna 2015. godine izvještava se o prosvjedu izbjeglica i migranata ispred željezničkog kolodvora Keleti u Budimpešti. Naime, masa ih sjedi na betonu ispred ulaza u kolodvor jer im mađarski policajci ne dopuštaju ulazak u kolodvor i nastavak puta prema Njemačkoj.

OFF: „Žele u Njemačku preko Mađarske, ali u Budimpešti ne puštaju izbjeglice da se ukrcaju u vlak. Zato prosvjeduju ispred željezničkog kolodvora Keleti.“ (Dnevnik HRT1, emisija 2183185./02.09.2015., 01'46"-01'54").

Kako bi se još bolje prikazala muka koju izbjeglice i migranti prolaze na svom putu, izjavu daje i jedan od izbjeglica, držeći u ruci transparent s izjavom.

TON: „Ostajemo ispred željezničke postaje. Mjesec, godinu, cijeli život sve dok se ne ukrcamo na vlak za Njemačku.“ (Dnevnik HRT1, emisija 2183185./02.09.2015., 01'54"-02'02").

Kroz cijeli prilog izmjenjuju se kadrovi; s jedne strane izbjeglice koje sjede po podu, skandiraju i očekuju da ih policajci puste u kolodvor te da nastave put; i s druge strane policajci, koji stoje ispred ulaza u kolodvor, pritom formirajući svojim tijelima „živi zid“ i mirno promatrajući situaciju.

Da se ne slaže s mađarskim postupcima, novinarka na pomalo sarkastičan način želi naglasiti kako mađarske vlasti svako malo mijenjaju svoja stajališta oko izbjegličke krize.

OFF: „Mađari ih ne puštaju u Njemačku jer su se odjednom sjetili da postoji Dublinski protokol prema kojem izbjeglice moraju tražiti azil u prvoj zemlji Europske unije u koju uđu.“ (Dnevnik HRT1, emisija 2183185./02.09.2015., 02'03"-02'13").

U ovom slučaju barijeru predstavljaju mađarski policajci.

O još jednoj barijeri izvještava HRT 14. rujna 2015. godine. Radi se o postavljanju žice na mađarsko-srbijanskoj granici koja za cilj ima onemogućiti ulazak izbjeglica i migranata iz Srbije u Mađarsku.

ČITANAC: „Izbjeglice su se cijeli dan žurile preko Balkana, vlakovima, autobusima i taksijima kako bi što prije ušle u Mađarsku, koja je za sutra najavila zatvaranje ograde i nova stroža pravila. No požurili su se i ogradu završili već kasno popodne.“ (Dnevnik HRT1, emisija 2193406./14.09.2015., 00'47"-01'01").

Dok voditelji čitaju vijesti, izmjenjuju se kadrovi izbjeglica i migranata koji užurbano hodaju, ali i mađarske policija koja završava ogradu dok izbjeglice i migranti zabrinuto gledaju što se događa.

Izvještava se i o tome kako su Njemačka, Austrija i Slovačka uvele pojačane granične kontrole u svojim zemljama, a da se još neke zemlje poput Poljske na to spremaju. Izmjenjuju se kadrovi žica, kolona na granicama, policajaca na konjima te vojske sa psima pored žice. Upravo su i pojačane granične kontrole vrsta barijera s kojima se izbjeglice i migranti susreću. Za zaključiti je da izbjeglički val nije dobrodošao te da će se učiniti sve da se zaustavi.

Bitno je reći kako je većinu barijera zapravo obilježila Mađarska. Sve tri televizije najviše su izvještavale o preprekama mađarske vlade, koja je kroz cijelu izbjegličku krizu na neki način obilježena kao nehumana. Prilog RTL-a, emitiran 16. rujna, govori o sukobima na mađarsko-srbijanskoj granici, a koliko se izvještavanju pristupilo dramatično, govori već i sama najava voditelja u studiju.

NAJAVA: „Na mađarsko-srbijanskoj granici opsadno stanje. Došlo je do sukoba tisuća izbjeglica i mađarske policije. Letjelo je kamenje i suzavac, a upotrebljeni su i vodeni topovi.“ (RTL Danas, emisija, 16.09.2015., 35'25"-35'34").

Moglo bi se reći da kroz cijeli prilog prevladavaju kadrovi kaosa. S jedne strane velike željezne ograde, koja u ovom slučaju predstavlja barijeru za izbjeglice i migrante, stoje mađarski policajci s kompletnom opremom, a s druge strane velika skupina izbjeglica i migranata, većinom muškaraca, koji uzvikuju, bacaju kamenje na policajce i traže da ih puste kroz granicu kako bi nastavili put. Lupaju po ogradi i uzvikuju „*Open the border*“. Policija upotrebljava suzavac, šprica ih vodenim topovima, svi uzvikuju i vlada „opsadno stanje“, kako je najavio i sam voditelj. Cijelu situaciju iz zraka nadgleda i helikopter. No da je novinar u izvještavanju skloniji izbjeglicama, potvrđuju izjave migranta, koje su odabrane za ovaj prilog.

TON: „U četiri dana, koliko smo ovdje, nisu nam otvorili vrata. Ne znam zašto. Žedni smo, gladni i ljuti. Ljudi pate, tu nas je najmanje tisuću.“ (RTL Danas, emisija, 16.09.2015., 36'01"-36'09").

4.6. Glavni akteri

Glavni akteri izbjegličke krize o kojima se govorilo u medijskim izvještajima središnjih informativnih emisija HRT-a, RTL-a i Nove TV mogu se podijeliti u tri skupine: (1) muškarci, (2) žene, (3) djeca.

4.6.1. Muškarci

Budući da je tijekom izbjegličke i migrantske krize u Europu došlo upravo najviše muškaraca, bilo je za pretpostaviti da će oni biti dijelom velikog broja priloga središnjih informativnih emisija svih triju televizija. Medijskim izvještavanjem oni su prikazani kao ljudi koji bježe od rata u potrazi za boljim životom. Kada se izvještavalo o sukobima ili prosvjedima u kojima su sudjelovali većinom muškarci, o tome se izvještavalo na način koji opravdava njihovu agresiju. Naime, odgovornost za probleme koje su ponekad prouzrokovali, pripisivala se lošoj organizaciji i nehumanim uvjetima. Također, naglašavalo se kako su ljudi umorni, iscrpljeni, da im je dosta čekanja te da je sasvim normalno da će im živci popustiti kao što bi i svakoj drugoj osobi.

Pri izvještavanju o sukobu između sirijskih i afganistanskih izbjeglica, do kojeg je došlo na kolodvoru u Tovarniku, središnja informativna emisija RTL-a, emitirana 18. rujna 2015. godine,

uz kaotične scene kaosa ipak izvještava o tome kako je do sukoba došlo zbog iscrpljenosti izbjeglica i migranata.

OFF: „Umorni, iscrpljeni, zbunjeni, razočarani jer su umjesto na zapad stigli opet na istok.“ (RTL Danas, emisija, 18.09.2015., 08'45"-08'51").

Kod izvještavanja o muškarcima često se koristio individualni pristup, označavalo ih se imenom i prezimenom te im je dan glas kako bi ispričali svoje priče. Htjelo se prikazati kako među izbjeglicama i migrantima ima školovanih ljudi ili onih koji žele nastaviti školovanje u drugim zemljama kako bi pronašli posao, zaradili novac i doveli svoju obitelj koja je ostala u Siriji.

Središnja informativna emisija RTL-a, koja je emitirana 19. rujna 2015. godine u svome prilogu donosi priču o arhitektu koji je pobjegao od rata u Siriji.

OFF: „Ovaj muškarac, arhitekt po struci, pobjegao je iz sirijskog ratnog pakla.“ (RTL Danas, emisija, 19.09.2015., 06'12"-06'18").

Kako bi se dodatno pojačao dojam o patnji zbog rata u Siriji, muškarac opisuje stanje u svojoj državi.

TON: „Sve je uništeno. Nadamo se da ćemo se jednog dana imati priliku vratiti u svoju zemlju, ali nema nade na vidiku.“ (RTL Danas, emisija, 19.09.2015., 06'18"-06'25").

I Dnevnik Nove TV od 17. rujna 2015. godine, svojim pomnim odabirom izjava želi naglasiti kako među izbjeglicama i migrantima ima mnogo ljudi koji samo žele pronaći svoj mir i nastaviti školovanje te pronaći posao.

TON: „Želim u Njemačku nastaviti studij medicine. U mojoj zemlji nemoguće je braniti dom i živjeti.“ (Dnevnik Nove TV, emisija, 17.09.2015., 03'38"-03'45").

TON: "Morao sam pobjeći. Imam samo jednu torbu. Ja sam stomatolog iz Iraka i bježim od terorista.“ (Dnevnik Nove TV, emisija, 17.09.2015., 03'45"-03'50").

Također, muškarci su prikazani kao „glave kuće“, osobe kojima je obitelj na prvom mjestu i osobe koje će učiniti sve kako bi svojoj obitelji osigurali dostojanstven život.

TON: „Obitelj mi je i dalje u Siriji jer put je jako opasan. Netko je morao pokušati. Ako uspijem u Njemačkoj i kada se skrasim, dovest ću i obitelj“. (RTL Danas, emisija, 17.09.2015., 09'28"-09'36").

4.6.2. Žene – uloga majke

Ono što je svakako važno kazati jest da su žene uglavnom prikazane kroz ulogu majke. U većini priloga prikazivale su se majke koje hrane, smiruju ili se igraju s djecom. Izmjenjivali su se kadrovi žena koje plaču, a njihova lica izgledala su zabrinuto, umorno i očajno. Mnogo se izvještavalo i o tome kako je na putu mnogo trudnica. Za pretpostaviti je kako se uloga majke posebno isticala upravo zbog buđenja emocija kod gledatelja.

Slučaj o kojem su izvijestile sve tri televizije na neki način najbolje prikazuje kako su mediji u izbjegličkoj krizi prikazali žene. Radi se majci iz Afganistana koja je u Belom Manastiru izgubila kćer i sina nakon što je s trećim djetetom, koje ima Downov sindrom, morala otići u bolnicu.

NAJAVA: „Jedna je priča među 27 tisuća njih posebno dirnula javnost i obišla svijet. Majka iz Afganistana u Belom Manastiru izgubila je kćer i sina.“ (Dnevnik Nove TV, emisija, 20.09.2015., 26'54"-27'04").

U prilogu se izmjenjuju kadrovi žene koja neutješno plače, prikazuju se njene ruke na očima.

OFF: „Ovo je Marijan iz Afganistana. S djecom je tražila bolji svijet preko Hrvatske. No, svijet joj se srušio upravo u Belom Manastiru. Njezino dvoje djece je nestalo.“ (Dnevnik Nove TV, emisija, 20.09.2015., 27'05"-27'15").

Valja napomenuti kako su ovu priču mediji pratili nekoliko dana te na kraju izvijestili o sretnom kraju, o tome kako je majka ipak pronašla svoju djecu. Kao i u ovom, u većini priloga koje govore o ženama i majkama, posebno se želi naglasiti koliko su žene privržene svojoj djeci te da zajedno s njima žele pronaći bolji i mirniji život.

4.6.3. Djeca

Korištenje djece u izvještavanju o izbjegličkoj krizi bilo je prisutno u gotovo svim priložima. Naime, za pretpostaviti je da će upravo djeca izazvati suosjećanje kod gledatelja jer su nemoćna i nisu ni za što kriva. Ona su nevina, neiskvarena i ne znaju što je zlo. Dok ostala djeca njihove dobi uživaju u svom djetinjstvu igrajući se s lutkama i autićima, djeca izbjeglica i migranata osuđena su na patnju i dugačak put zbog stanja u svojoj zemlji. No, unatoč muci koju ta djeca proživljavaju, medijskim izvještavanjima svih triju televizija željelo se prikazati kako su djeca ipak sretna, a da im put olakšavaju razni volonteri, policajci i ostali.

Već s dolaskom prvih izbjeglica u Hrvatsku, središnja informativna emisija HRT-a kroz svoje izvještavanje želi naglasiti kako je upravo djeci najteže. Govoreći o tome, izmjenjuju se kadrovi djevojčice koja kamenom razbija orah, djevojčice koja hodajući padne, a druga joj pomaže da ustane te dječaka koji ne može samostalno hodati jer su mu noge stradale u ratu. Nosi ga otac.

OFF: „Djeci je najteže. Gladni su. Padaju s nogu. Ovaj maleni Sirijac na noge ni ne može. Stradale su mu u eksploziji. I on ide u Njemačku. Ondje ga čeka majka.“ (Dnevnik HRT1, emisija 2195870./16.09.2015., 01'45"-01'58").

O tome kako je djeci najteže na ovom putu, izvještava i RTL 28. rujna 2015. godine.

NAJAVA: „U kampu Opatovac najveći problem je hladnoća zbog koje je samo jučer pregledano 128 pothlađenih beba.“ (RTL Danas, emisija, 28.09.2016., 05'42"-05'50").

Prilogom se upozorava na nehumane uvjete, koji najviše utjecaja mogu imati na malenu djecu, čiji imunitet i nije toliko jak i koja nisu svjesna što ih je snašlo.

OFF: „Djeca su unatoč svemu vesela, no dani putovanja i boravka na otvorenom ostavljaju posljedice. U Opatovac stiže sve više pothlađenih mališana. Najveći problem su bebe.“ (RTL Danas, emisija, 28.09.2015., 06'20"-06'30").

U prilogu se izmjenjuju kadrovi nasmiješene djece, koja se nevino igraju u cijelom tom kaosu i blatu oko njih.

4.7. Emocije

Cijeloj izbjegličkoj krizi, a pogotovo u dijelu kada je zahvatila i Hrvatsku, mediji su pristupili na način kojim su pobuđivali emocije kod gledatelja. Keith Oatley i Jennifer M. Jenkins u svojoj knjizi „*Razumijevanje emocija*“, emociju definiraju kao „obično izazvanu svjesnim ili nesvjesnim vrednovanjem nekog događaja kao bitnog za neki važan cilj“ (Oatley i Jenkins, 2003: 96). Izvještavanje je pokazalo empatiju za izbjeglice te se izvještavalo na način kojemu je cilj bio potaknuti angažman zajednice za pomoć izbjeglicama. Naglašavalo se kako su izbjeglice i migranti „jadni“, „gladni“, „žedni“, „umorni“, „iscrpljeni“, „u potrazi za boljim životom“ i slično.

Prilog RTL-a, koji je emitiran 3. rujna 2015. godine izvještava o smrti trogodišnjeg dječaka Aylana Kurdija, a osim što pokazuje da put prema Europi završava tragično, snažno utječe na emocije kod gledatelja. Naime, radi se o malenom djetetu koje nije krivo za rat u Siriji, te koje je potpuno nevino i nemoćno sa svojom obitelji krenulo na put prema boljem životu. Na emocije dodatno utječe izjava dječakova oca, koji je u tragediji izgubio ženu i dvoje djece.

TON: „Moja djeca su bila najbolja na svijetu. Svako jutro bi me probudili da se igram s njima. Sada ih nema. Sve što želim je samo sjesti pored groba svoje djece i supruge.“ (RTL Danas, emisija, 03.09.2015., 14'59"-15'08").

Važno je istaknuti da su sve tri televizije u prilogima o izbjegličkoj krizi koristile kadrove koji su za cilj imali pobuditi emocije kod gledatelja. Tako su se gotovo uvijek izmjenjivali kadrovi djece; kadrovi tužnih, zabrinutih ili umornih lica; kadrovi dječjih igračaka u blatu i slično. Do emocija je dolazilo upravo zbog žrtve koju ti ljudi podnose na svome putu prema boljem životu.

4.8. Narativ žrtve

U širem smislu riječi, žrtva je „svaka ona osoba, pravna ili fizička, kojoj je neposredno ili posredno neko dobro ili pravo ugroženo, povrijeđeno ili uništeno“ (Šeparović, 1987: 99).

U medijskom izvještavanju o izbjeglicama i migrantima u rujnu i listopadu 2015. godine, središnje informativne emisije HRT-a, RTL-a i Nove TV, često su koristile narativ žrtve kako bi što bolje prikazale muku kroz koju ljudi prolaze na svom putu prema Europi. Tako su se u gotovo svim prilogima izmjenjivali kadrovi koji upućuju upravo na tu žrtvu, a to su primjerice kadrovi bosih,

blatnjavih nogu; ljudi koji hodaju uz pomoć štaka; ljudi u invalidskim kolicima; ljudi prekrivenih dekama, koji spavaju na podu; promrzlih i mokrih ljudi koji spavaju na otvorenom. Naglašavalo se kako su ljudi spremni na sve, pretrpjeli svu žrtvu samo kako bi se domogli cilja, nastavili školovanje, pronašli posao te živjeli svoj san.

Već u najavi priloga emitiranog na HRT-u 3. rujna 2015. godine, voditelj u studiju govori na što su sve izbjeglice spremne kako bi se domogle europskog tla. Pritom žrtvuju i vlastite živote.

NAJAVA: „Osim što pritisak ne popušta na balkanskoj, ništa bolje nije ni na sredozemnoj ruti. Nedaleko od libijske obale spašeno je tri tisuće izbjeglica koje su iz Afrike improviziranim plovilima morskim putem pokušale doći u Europu.“ (Dnevnik HRT1, emisija 2182569./03.09.2015., 00'30"-00'42").

Naime, prilog izvještava o izbjegnutoj tragediji zahvaljujući intervenciji brodova „Liječnika bez granica“ i malteških humanitaraca te talijanske obalne straže i vojne mornarice. Izmjenjuju se kadrovi izbjeglica na improviziranom plovidlu. Njihova lica izgledaju preplašeno i zabrinuto, kao da nisu ni svjesni u kakvoj su opasnosti bili.

O teškom putovanju svjedoči i izjava muškarca koji je stigao do Makedonije.

TON: „Došli smo iz Turske u Grčku morskim putem. Situacija je jako teška. Naš su brod prozvali 'brodom smrti'. Mnogo je ljudi umrlo na putu.“ (Dnevnik HRT1, emisija 2182569./03.09.2015., 01'05"-01'12").

Posebnu pozornost medija izazvala je smrt malog dječaka Aylana Kurdija. Sve tri središnje informativne emisije o tome su izvještavale nekoliko dana, a RTL je 3. rujna 2015. godine kao petu vijest u najavnoj špici istaknuo upravo vijest o trogodišnjem dječaku.

NAJAVNA ŠPICA: „Smrt trogodišnjeg Aylana šokirala cijeli svijet.“ (RTL Danas, emisija, 03.09.2015., 00'36"-00'39").

U samoj najavi priloga voditelj ističe kako svijet oplakuje Aylana, dok u njegovoj pozadini stoji slika nasmijanog dječaka s medvjedićem u naručju. Lice dječaka nije zamagljeno.

Prilog započinje fotografijom turskog policajca koji u rukama drži tijelo mrtvog dječaka. Na ovoj fotografiji tijelo dječaka je zamagljeno, a novinarka ponovno naglašava kako je njegova sudbina šokirala svijet.

OFF: „S dvije godine starijim bratom i roditeljima pokušao se domoći europskog tla, a potom otputovati rodbini u Kanadu.“ (RTL Danas, emisija, 03.09.2015., 14'30"-14'37").

U prilogu se izmjenjuju fotografije dječaka i njegova brata, ali i kadrovi oca koji neutješno plače jer je izgubio ženu i djecu. Prilogom se izvještava i o tome da je u nesreći poginulo još dvanaest osoba, a izmjenjuju se kadrovi odjeće izbačene na obalu mora, gumenog čamca te izbjeglica i migranata u čamcu na uzburkanom moru. Ovaj prilog osim što prikazuje kolika je žrtva ljudi koji krenu na put prema Europi, dodatno kod gledatelja izaziva snažne emocije jer se radi o malenom djetetu.

Novinarska ekipa HRT-a 16. rujna hodala je uz izbjeglice i migrante koji su ušli u Hrvatsku. Svojim off-om novinarka želi dočarati i pojačati dojam koliko su se izbjeglice i migranti napatili na putu.

OFF: „Mršavi su, iscrpljeni, uplašeni, ali korak im je čvrst. Iako ih noge jedva služe.“ (Dnevnik HRT1, emisija 2195870./16.09.2014., 01'05"-01'11"):

Pritom se izmjenjuju kadrovi ljudi koji hodaju cestom, a prvom planu su njihovi koraci.

Svakako je bitno reći kako su mediji u svom izvještavanju o izbjegličkoj krizi koristili individualan pristup. Pričalo se o izbjeglicama i migrantima s imenom i prezimenom, ljudi su govorili o svom putu u ciljevima. Jedan od takvih primjera je i priča o Cezaru iz Iraka, emitirana 20. listopada 2015. godine na HRT-u. Naime, Cezar žrtvuje svoje zdravlje hodajući satima i satima.

OFF: „Cezar dolazi iz Iraka. Nakon četiri sata hodanja, morao je potražiti pomoć.“ (Dnevnik HRT1, emisija, 20.10.2015., 02'46"-02'52").

Pritom se izmjenjuju kadrovi Cezarovih bosih nogu, te liječnice koja mu stavlja flastere na noge.

TON: „Put je težak. Sve je blatnjavo i mokro. Noge su nam mokre.“ (Dnevnik HRT1, emisija, 20.10.2015., 02'52"-02'57").

Sve tri televizije posvetile su veliku pažnju medijskom izvještavanju o prelasku izbjeglica i migranta iz Hrvatske u Sloveniju. Naime, dramatično je bilo to što su ljudi u Sloveniju krenuli preko hladne rijeke Sutle. Tako je središnja informativna emisija Nove TV, 21. listopada 2015. godine izvijestila o tisućama migranata koji su granicu sa Slovenijom prelazili i preko vode.

OFF: „Na putu prema prihvatnim centrima, izgubljeni u poljima i u mraku, neki su hladnu rijeku Sutlu prelazili pješice u vodi do grla.“ (Dnevnik Nove TV, emisija, 21.10.2015., 07'32"-07'39").

Pritom se izmjenjuju kadrovi izbjeglica i migranata koji u odjeći hodaju kroz rijeku. Nose djecu koja vrište od straha. Naime, ljudi su žrtvujući i sebe i svoju djecu odlučili prijeći rijeku bez obzira na to što je bila hladna, a sve to samo kako bi dalje nastavili svoj put.

4.9. Narativ prijetnje

Izvještavajući o izbjegličkoj krizi, sve tri središnje informativne emisije svojim izvještajima nisu željele odaslati poruku kako su izbjeglice i migranti prijetnja za Europu. Zanimljivo je istaknuti kako su u izvještajima o sukobima izbjeglica i migranata s policijom ili njihovih međusobnih sukoba, novinari opravdavali njihove postupke ističući kako su ljudi umorni, iscrpljeni i nervozni zbog silnih čekanja. Ta činjenica može se potkrijepiti izvještavanjem Nove TV 21. listopada 2015. godine o požaru u slovenskom kampu u Brežicama, koji je bio izazvan od strane izbjeglica i migranata.

OFF: „Izbjegličko naselje u Brežicama planulo je u samo nekoliko minuta. Vatra je munjevitom brzinom progutala više od polovice šatorskog naselja. Nezadovoljni čekanjem pokušavali su probiti ogradu. Kada nisu uspjeli izići, zapalili su kamp s gotovo dvije tisuće ljudi. Žale se da su bili promrzli i gladni.“ (Dnevnik Nove TV, emisija, 21.10.2015., 03'15"-03'38").

Tijekom priloga izmjenjuju se kadrovi plamtećeg kampa, a u pozadini se čuju uzvici izbjeglica, koji uzvikuju „*Open, open*“. Novinarkin off i dodatno opravdanje za paljenje kampa potkrepljuje se i izjavom jednog od izbjeglica.

TON: „Tri dana bez hrane, vode, liječničke skrbi, bez ičega. Bez deka, bez kreveta, bez ičega.“ (Dnevnik Nove TV, emisija, 21.10.2015., 03'38"-03'46").

Za zaključiti je kako se gledateljima zapravo želi dati slika da su krive vlasti koje izbjeglice i migrante drže u nehumanim uvjetima.

4.10. Humanost

Središnje informativne emisije HRT-a, RTL-a i Nove TV u izvještavanju o izbjegličkoj krizi mnogo pažnje posvetile su humanom aspektu cijele situacije. Naime, često se izvještavalo o tome kako Hrvatska „ima veliko srce“ te kako je bez sumnje položila „test humanosti“. Izbjeglička kriza koja je u rujnu 2015. godine zahvatila Hrvatsku, uspoređivala se s Domovinskom ratom u Hrvatskoj 1991. godine i ljudima koji su tada bili prognani i prisiljeni napustiti svoje domove. Izvještavalo se o mještanima malih mjesta koji su se samostalno organizirali kako bi ljudima koji dolaze olakšali prolazak kroz Hrvatsku. Radili su domaće pekmeze, kuhali kave, dijelili hranu i vodu. Velika pažnja pridala se i izvještavanju o volonterima i Crvenom križu, čiji su pripadnici neumorno radili na terenu te pomagali ljudima kako bi im olakšali put. Izvještavalo se i o tome kako volonteri svakodnevno slažu pakete pomoći, igraju se s djecom te donese osmjehe na njihova lica u ovoj teškoj situaciji. U ovom radu narativ humanosti opisat će se detaljnije kroz glavne aktere te humanosti, a to su: (1) volonteri i Crveni križ, (2) mještani, te (3) policija.

4.10.1. Volonteri i Crveni križ

Volonteri i pripadnici Crvenog križa zauzeli su mnogo mjesta u medijskom izvještavanju središnjih informativnih emisija HRT-a, RTL-a i Nove TV o izbjegličkoj krizi. Gotovo svakodnevno izvještavalo se o ljudima koji pomažu na terenu, njihovoj organizaciji i akcijama. Također, velika pažnja posvetila se i izvještavanju o aktivnostima Crvenog križa. Govorilo se o tome što se i koliko do sada prikupilo, ali istovremeno se pozivalo ljude da i dalje svojim donacijama pridonose olakšavanju izbjegličke krize. Za zaključiti je kako se upravo izvještavanjem o ovim ljudima pozitivno utjecalo na one do kojih su vijesti dolazile jer je sve više ljudi počelo suosjećati te se uključivati u rad na terenu. Kada se izvještavalo o volonterima, naglašavalo se i kako se radi o ljudima koji žele donijeti osmjehe na lica ljudi čiji je put već ionako dovoljno težak, pogotovo kada se radi o djeci.

OFF: „Dok čekaju ukrcaj za autobus prema Mađarskoj, djecu u kampu zabavlja klaun.“
(Dnevnik Nove TV, emisija, 30.09.2015., 14'08"-14'16").

Glas se davao i volonterima koji su govorili zbog čega žele pomoći izbjeglicama i migrantima.

TON: „Sretan sam što mogu učiniti nešto dobro u ovoj teškoj situaciji.“ (Dnevnik Nove TV, emisija, 30.09.2015., 14'16"-14'19").

4.10.2. Mještani

Da su hrvatski građani humani i spremni na mogući dolazak i prolazak izbjeglica kroz Hrvatsku, izvještava se već 4. rujna u prilogu HRT-a. Prilog je zapravo priča o ljudima koji žele pomoći izbjeglicama i migrantima.

OFF: „Kada potreba pokuca na vrata, gospođa Dinka Jurić otvara. Svoju kuću u Donjoj Kupčini spremna je ustupiti jednoj od izbjegličkih obitelji. I nije to samo kuća već prava prilika za novi početak.“ (Dnevnik HRT1, emisija 2183934./04.09.2015., 00'25"-00'37").

Žena iz priče ističe kako je njena ideja pomoći ljudima i naučiti ih da samostalno rade nešto. Govori i o tome koje bi poslove mogli obavljati u slučaju da dođu. To govori s velikim osmjehom na licu i iz njenog govora može se iščitati kako je zapravo solidarna i puna razumijevanja, a nakon priče o njoj prilog prelazi na priču o čovjeku koji je također spreman pomoći.

OFF: „Veliko srce ima i Predrag Štrbac iz Zagreba. Bivši poslovni prostor rado bi dao na korištenje izbjeglicama u nevolji.“ (Dnevnik HRT1, emisija 2183934./04.09.2015., 00'56"-01'02").

Da hrvatski građani nemaju predrasude o izbjeglicama i migrantima, još snažnije potvrđuje izjava sugovornika.

TON: „Svi smo mi ljudi od krvi i mesa, bili kršćani, muslimani ili hindusi, ne? Dapače, mislim da bi mi kao kršćanska zemlja i ljudi koji vjeruju u kršćanske tradicije, trebali biti u stanju prihvatiti bilo koga.“ (Dnevnik HRT1, emisija 2183934./04.09.2015., 01'02"-01'18").

Izvještava se i o tome kako pomoć prikupljaju i volonteri u Zagrebu i Županji, a pritom se izmjenjuju prilozi volontera koji razne potrepštine pakiraju u kutije. Svi vrijedno rade, izgledaju kao da su svjesni i spremni na to da trebaju pomoći.

Dolaskom prvih izbjeglica i migranata u Hrvatsku 16. rujna 2015. godine, središnja informativna emisija RTL-a izvještava o njihovom dolasku o Tovarnik, te naglašava kako je dolazak probudio emocije kod mještana.

OFF: „U Tovarniku ih se registrira i uzimaju se otisci prstiju. Mještanima Tovarnika izazvali su suze na oči. Neki im nose hranu, a neki ih se i boje.“ (RTL Danas, emisija, 16.09.2015., 03'28"-03'36").

Off novinarke dodatno pojačava izjava uplakane mještanke Tovarnika.

TON: „Meni je žao, ja se ne bojim, al' mi je žao dječice. Pomogla bih i ja da mogu.“ (RTL Danas, emisija, 16.09.2015., 03'36"-03'41").

Izjavu daje i mještanin koji smatra da izbjeglicama i migrantima treba pomoći.

TON: „Vjerujem da su napaćeni i jadni. I treba im pomoći.“ (RTL Danas, emisija, 16.09.2015., 03'46"-03'50").

Valja napomenuti kako je isti taj dan RTL proveo i anketu među građanima o tome što hrvatski građani misle o dolasku izbjeglica i migranata. Iako prilog sadrži izjave građana koji su i „za“ i „protiv“ njihovog dolaska, svakako je bitno naglasiti kako prevladaju izjave građana koji smatraju da se izbjeglicama i migrantima treba pomoći na njihovom putu prema krajnjim odredištima. Ovo su neke od izjava:

TON: „Mislim da svakako ima mjesta za te ljude. Našlo bi se mjesta, samo se treba pobrinuti.“ (RTL Danas, emisija, 16.09.2015., 30'53"-30'58").

TON: „Imamo i kapaciteta i volje i trebamo imati volje jer ipak su to ljudi, nisu životinje.“ (RTL Danas, emisija, 16.09.2015., 30'58"-31'06").

TON: „Triba pomoći ljudima. Koji smo mi to ljudi ako ne bi pomogli?“ (RTL Danas, emisija, 16.09.2015., 31'14"-31'19").

TON: „Moramo im dozvoliti da uđu. Ljudi su izašli iz ratnih sukoba. Bar su hrvati prošli takve situacije.“ (RTL Danas, emisija, 16.09.2015., 31'45"-31'52").

Trećeg dana izbjegličke krize, 18. rujna, RTL izvještava o građanima koji pomažu. Već u samoj najavnoj špici naglašava se kako ljudi pomažu izbjeglicama i migrantima.

NAJAVNA ŠPICA: „Hrvatska za ponos. Tisuće pomažu ljudima, daruju hranu, vodu, pružaju utočište. Zahvala izbjeglica na svakom koraku.“ (RTL Danas, emisija, 18.09.2015., 00'34"-00'41").

Iako se u prilogu spominje kako su neki ljudi i u strahu zbog velikog broja izbjeglica i migranata, ipak se naglašava kako ljudi pomažu. Pritom se izmjenjuju kadrovi izbjeglica i migranata kako sjede u dvorištu mještana, dok im mještani iz velikog lonca u čaše ulijevaju kavu.

OFF: „Većina ipak pomaže. Hrane ih, daju vodu, neki su ih ugostili u kući.“ (RTL Danas, emisija, 18.09.2015., 22'22"-22'56").

Dodatno dojam pojačava uplakani mještани koji suosjeća s izbjeglicama i migrantima jer je i on sam prošao sličnu situaciju.

TON: „Što sam imao od unuka...patike...sve sam dao. Tužno je, sve smo mi to prošli.“ (RTL Danas, emisija, 18.09.2015., 23'01"-23'11").

4.10.3. Policija

Prilog koji je nesumnjivo obilježio izvještavanje središnjih informativnih emisija HRT-a, RTL-a i Nove TV, svakako je onaj RTL-ov, emitiran 22. rujna 2015. godine. Može se reći da je taj prilog zapravo sažeo medijsko izvještavanje o ulozi hrvatskih policajaca u izbjegličkoj krizi. Sama najava voditelja govori o tome kako su ih mediji vidjeli.

NAJAVA: „Uz neizbježne razlike u pogledu na izbjegličku krizu i način njezina rješavanja, u Hrvatskoj se baš svi slažu tko su heroji nacije. To su tisuće i tisuće žena i muškaraca u odorama hrvatske policije na koje možemo biti ponosni.“ (RTL Danas, emisija, 22.09.2015., 34'23"-34'36").

Već u najavi, iza voditelja je fotografija hrvatskog policajca s dječakom izbjeglicom u naručju.

OFF: „Bilo da treba ispružiti ruku dječaku koji je u gužvi izgubio oca ili podijeliti radost s djetetom na graničnom prijelazu. Bilo da treba uspostaviti red ili smiriti situaciju. Od temeljnog policajca do glasnogovornice pa sve do ministra, policija je pokazala da hoda uz narod, a narod da to zna cijiniti. S narodom su ovih dana dijelili sve. I dok oni o sebi ne žele govoriti, njihova djela govore više od riječi. Jer ni politika ni zakoni ni pravila ponekad

nemaju snagu kao riječ ohrabrenja koja ponovno stavlja osmijeh na lice.“ (RTL Danas, emisija, 22.09.2015., 34'38"-35'55").

Usporedno s off-om novinarka, izmjenjuju se kadrovi policajca koji drži dječaka za ruku, policajca koji se lopataju s djevojčicom na granici, policajca koji bez sile smiruje sukob među samim izbjeglicama i migrantima, ministra koji u busu pozdravlja izbjeglice i migrante na njihovom jeziku, policajca koji daje pecivo djevojčici, ali i izjave izbjeglica i migranata koji su puni riječi hvale za hrvatske policajce.

TON: „Od velike su pomoći i svi su sjajni momci. Policija nam pomaže, pogotovo ovdje u Hrvatskoj“. (RTL Danas, emisija, 22.09.2015., 35'55"-36'01").

Treba napomenuti kako cijeli prilog prati umirujuća glazba koja dodatno utječe na emocije, a slušajući takvu glazbu gledatelj dobiva dojam kako su hrvatski policajci brižni, spremni pomoći te kako suosjećaju s ljudima koji bježe od rata.

4.11. Zahvalnost – Hrvatska kao dobar domaćin

Kroz cijelo medijsko izvještavanje o izbjegličkoj krizi u analiziranom razdoblju, naglašavalo se kako je Hrvatska, za razliku od nekih drugih zemalja poput Mađarske, dobar domaćin, da su svi spremni pomoći izbjeglicama i migrantima te da nemaju nikakve predrasude prema njima. Kao što je već ranije rečeno, govorilo se da je „Hrvatska položila test humanosti“ te da „Hrvatska ima veliko srce“.

ČITANAC: „Prvoga dana izbjegličkog vala Hrvatska je položila ispit humanosti, prenose i vodeći svjetski mediji.“ (Dnevnik HRT1, emisija 2195870./16.09.2015., 00'51"-00'57").

NAJAVA: „Upravo su naša policija, liječnici, volonteri, mještani i novinarske ekipe, za razliku od dobrodošlice pendrecima i udarcima u nekim zemljama, zaslužni što je iz Hrvatske u svijet otišla slika tolerancije i humanosti.“ (Dnevnik HRT1, emisija 2195870./16.09.2015.,02'36"-02'48").

Izvještavalo se kako su izbjeglice i migranti neizmjereno zahvalni Hrvatskoj, njenim građanima i svim njenim službama. Ta zahvalnost htjela se pojačati pomno biranim izjavama nasmiješenih

izbjeglica i migranata koji su govorili o tome kako se osjećaju u Hrvatskoj. U nastavku slijedi nekoliko njihovih izjava.

TON: „Svi nam ovdje pomažu i daju nam hranu.“ (Dnevnik HRT1, emisija 2198032./18.09.2015., 03'10"-03'13").

TON: „Zahvaljujem svima u Hrvatskoj koji su nam pomogli.“ (Dnevnik HRT1, emisija 2198547./19.09.2015., 04'02"-04'05").

TON: „Ovdje u Hrvatskoj vrlo se dobro brinu o nama.“ (Dnevnik HRT1, emisija 2205346./25.09.2015., 02'03"-02'06").

TON: „Vrlo smo iscrpljeni. Jako smo umorni, ali zahvaljujemo Hrvatskoj što nam je otvorila granicu.“ (RTL Danas, emisija, 17.09.2015., 09'04"-09'08").

TON: „Ovdje nas štite. Bolji su od Mađara. Drukčiji su, pomažu nam. Dopustili su nam dolazak. Voze nas autobusima, sve pozitivno.“ (RTL Danas, emisija, 17.09.2015., 09'10"-09'17").

TON: „U Hrvatskoj su nam mnogo pomogli. Vi Hrvati niste ljudi, vi ste anđeli.“ (RTL Danas, emisija, 19.09.2015., 07'32"-07'38").

TON: „Dali su nam deku i jaknu, čaj. Sve je dobro.“ (RTL Danas, emisija, 28.09.2015., 06'54"-06'57").

TON: „Jako dobro. Jako dobro. Sretan sam i hvala Hrvatskoj.“ (Dnevnik Nove TV, emisija, 18.09.2015., 04'04"-04'07").

TON: „Htio bih zahvaliti Hrvatskoj, pustili su nas da dođemo.“ (Dnevnik Nove TV, emisija, 20.09.2015., 22'08"-22'13").

TON: „Osjećam se jako dobro. Ovaj dolazak je naša sloboda. Samo želim otići odavde. Mi smo iz Sirije i tamo je jako loša situacija. Želim samo najbolje za nas. Hvala, hvala, hvala na svemu.“ (Dnevnik Nove TV, emisija, 23.09.2015., 27'05"-27'14").

4.12. Politički sukobi u Hrvatskoj

Politički sukobi obilježili su cijelu izbjegličku krizu u Hrvatskoj. Središnje informativne emisije svih triju televizija izvještavale su o tome na gotovo identičan način. Naime, s jedne strane bila je tadašnja Vlada predvođena premijerom Zoranom Milanovićem, koja je cijelo vrijeme isticala da je sve pod kontrolom, da ne želi voditi politiku sličnu mađarskoj te kako je sramota da Europa u 21. stoljeću bude ograđena žicom na granicama. S druge je strane pak bila predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar Kitarović, koja nikako nije bila zadovoljna politikom vladajućih te je kroz cijelu izbjegličku krizu zahtijevala strožu kontrolu na granicama. S predsjednicom se slagao i oporbeni HDZ. S obzirom na to da je u vrijeme izbjegličke krize počela i kampanja za parlamentarne izbore, koji su se održavali u studenome 2015. godine, oporbeni HDZ i vladajući SDP izbjegličku krizu upotrebljavali su i za međusobna prepucavanja na predizbornim skupovima. Već drugog dana izbjegličke krize u Hrvatskoj, 17. rujna 2015. godine, RTL izvještava o zabrinutosti Grabar Kitarović, koja tvrdi da je situacija izmakla kontroli te je uputila „vrlo oštre poruke Vladi“.

TON Kolinda Grabar Kitarović: „Jako je loše da se ulazi preko kukuružišta. Dakle, da granica ne funkcionira kako treba i tražim odlučno da se uvede čvršći nadzor nad granicom i da se prelazi isključivo preko službenih graničnih prijelaza.“ (RTL Danas, emisija, 17.09.2015., 37'06"-37'22").

Za to je vrijeme premijer Vlade Zoran Milanović isticao kako će Hrvatska i dalje primati ljude, ali da ima limite.

TON Zoran Milanović: „Mi ne možemo sada i nećemo podizati žice. Ima u Hrvatskoj već onih koji bi najradije rekli da treba podići žicu, ali se ne usude to reći. Mi ih u Hrvatskoj ne možemo i nećemo zadržavati. Neće nas na to nitko natjerati na kraju krajeva. Naši resursi su ograničeni. Naša srca su možda velika, ali mogućnosti nisu velike. Još jednom pozivam sve one koji žele politički lešinarići na ovoj temi da se toga okane, da smo u punoj kontroli, prije svega ja, a koji je način da se ljude zaustavi? Batinama, psima, žičanom ogradom? Pa vidimo šta rade u Mađarskoj. Dakle, niti mogu, niti hoću, niti želim zaustavljati te ljude.“ (RTL Danas, emisija, 17.09.2015., 38'01"-38'35").

Još jedan primjer sukoba između predsjednice i vladajućih, svakako je sukob oko predsjedničinog posjeta Mađarskoj, u kojoj je boravila i na Dan neovisnosti Hrvatske. Njen posjet Mađarskoj izazvao je lavinu kritika od strane vladajućih, koji su tvrdili kako nisu znali da predsjednica odlazi u službeni posjet Mađarskoj, a o svemu tome izvijestila je Nova TV 07. listopada 2015. godine.

OFF: „Za hrvatsku Vladu propust je to što nisu znali za predsjedničin posjet Mađarskoj.“ (Dnevnik Nove TV, emisija, 07.10.2015., 06'35"-06'40").

Iako su vladajući tvrdili da nisu znali za posjet, predsjednica im je oštro odgovorila.

TON Kolinda Grabar Kitarović: „Moj savjetnik za vanjsku politiku razgovarao je sa savjetnikom za vanjsku politiku premijera još prije mjesec dana. I ukoliko nisu znali za taj posjet, to je njihov unutarnji problem. Međutim, nije lijepo da na ovakav način u stranoj zemlji raspravljamo o našim razmiricama u Hrvatskoj. I osim toga, podsjetila bih da ministar Ostojić baš i nema neke ovlasti u području vanjskih poslova.“ (Dnevnik Nove TV, 07.10.2015., (06'40"-07'05").

Valja napomenuti kako su sve tri televizije redovito izvještavale o međusobnim prepucavanjima predsjednice i vladajućih te na taj način upozoravali će se stanje stabilizirati jedino ako počnu surađivati.

5. Rasprava

Kako su izbjeglice i migranti u priložima središnjih informativnih emisija HRT-a, RTL-a i Nove TV prikazani kao žrtve? Koji su elementi narativa pritom korišteni?

Prilozi središnjih informativnih emisija HRT-a, RTL-a i Nove TV, koji su emitirani od 1. rujna do 31. listopada 2015. godine izbjeglice i migrante prikazali su uglavnom kao žrtve. Izvještavalo se o težini puta na koji su ljudi bili prisiljeni krenuti kako bi zatražili sigurnije mjesto za život. Naglašavalo se kako su spremni na sve kako bi došli do svojih krajnjih odredišta pa čak i žrtvovati vlastite živote. Mnogo se izvještavalo o nesrećama na Sredozemlju preko kojeg su ljudi dolazili do Europe u improviziranim plovilima i pretrpanim čamcima. No, kada su i stigli u Europu, i dalje je

naglasak bio na muci koju izbjeglice i migranti proživljavaju. Naime, upozoravalo se kako spavaju vani na niskim temperaturama, kako su gladni, žedni, iscrpljeni, očajni i umorni. Redovito su se izmjenjivali kadrovi bosih i prljavih nogu, pretrpanih čamaca, odjeće koju je more izbacilo na obalu i slično.

Kako su u priložima središnjih informativnih emisija HRT-a, RTL-a i Nove TV izbjeglice i migranti prikazani kao moguća opasnost i prijetnja? Koji su elementi narativa pritom korišteni?

Prilozi analiziranih emisija izbjeglice i migrante uglavnom nisu prikazivali kao moguću opasnost i prijetnju. Kada se i izvještavalo o situacijama u kojima se može uočiti potencijalna prijetnja, kao što su sukobi s policijom, njihovi međusobni sukobi, paljenje kampova ili prosvjedi, izvještavalo se na način koji je opravdavao postupke izbjeglica i migranata. Izvještavanjem o takvim situacijama željelo se dati do znanja da je potrebna bolja organizacija i humaniji uvjeti jer je stanje na terenu kod ljudi izazivalo nervozu. Također, izjavama izbjeglica i migranata, koje su birane za priloge, kod gledatelja se željela stvoriti slika ljudi koji samo žele siguran život za sebe i svoju obitelj.

Kada se u priložima središnjih informativnih emisija HRT-a, RTL-a i Nove TV prikazuju djeca i žene izbjeglice, jesu li tada naglašene emocije?

Djeca su se koristila u gotovo svim priložima kada se izvještavalo o izbjeglicama i migrantima. Kroz medijska izvještavanja isticalo se kako je upravo djeci najteže. Pod pretpostavkom da svi djecu smatramo nevinim, neiskvarenim i bićima bez predrasuda, za zaključiti je da će upravo djeca kod gledatelja pobuditi emocije. Također, izvještavalo se o tome kako djeca bez obzira na situaciju u kojoj su se našli, i dalje imaju osmijeh na licima. Pritom su se gotovo uvijek izmjenjivali kadrovi nasmijane djece, djece koja mašu i smiju se kameri, koja se igraju, skaču i bezbrižno provode vrijeme čekajući nastavak puta. Osim korištenja djece, središnje informativne emisije HRT-a, RTL-a i Nove TV velik dio u svom izvještavanju o izbjegličkoj krizi posvetile su i ženama, koje su uglavnom prikazane kroz ulogu majke. Gotovo uvijek izmjenjivali su se kadrovi žena kako hrane, smiruju ili se igraju s djecom, a nerijetko se izvještavalo i o trudnicama u visokom stadiju trudnoće.

Koji su različiti narativi te elementi narativa prisutni u izvještavanju o izbjegličkoj krizi u središnjim informativnim emisijama HRT-a, RTL-a i Nove TV?

Središnje informativne emisije HRT-a, RTL-a i Nove TV u medijskom izvještavanju o izbjeglicama i migrantima zauzele su u potpunosti humani pristup. O izbjegličkoj krizi izvještavale su uglavnom na pozitivan način. Davao se glas glavnim akterima cijele situacije, izbjeglicama i migrantima. O njima se izvještavalo kao o ljudima s imenom i prezimenom, pričane su njihove životne priče. Željelo se istaknuti kako su to školovani ljudi, koji žele nastaviti školovanje, pronaći poslove i živjeti mirnim obiteljskim životom. Veoma često isticalo se kako ljudima treba pomoći na njihovu putu, a mnogo se naglašavalo kako pogotovo hrvatski građani znaju kako je to biti u progonstvu.

6. Zaključak

Izbjeglička i migrantska kriza koja je zahvatila Europu bez sumnje je bila najveći test za medije u 2015. godini. Izvještavanje o ovoj krizi u središnjim informativnim emisijama HRT-a, RTL-a i Nove TV početkom rujna 2015. godine bilo je donekle tek usputno. Izvještavalo se o stanju u drugim zemljama, no s vremenom i o tome da postoji mogućnost, ali i velika vjerojatnost da će izbjeglički val krenuti i prema Hrvatskoj. Postavljalo se pitanje koliko su Hrvatska, ali i njeni građani spremni na mogući dolazak tolikog broja ljudi. Sve se promijenilo 16. rujna 2015. godine, i to s ulaskom prve skupine izbjeglica i migranata u Hrvatsku. Izbjeglička kriza tada je postala tema broj jedan svih središnjih informativnih emisija. Mediji su o toj temi izvještavali iz minute u minutu, a ponekad je izbjeglička kriza bila tema o kojoj se govorilo u gotovo cijeloj središnjoj informativnoj emisiji. Općenito, izbjeglice, migranti i njihov dolazak tada su postali pitanje od velikog interesa javnosti.

Izvještavanje o izbjeglicama i migrantima u središnjim informativnih emisija HRT-a, RTL-a i Nove TV u rujnu i listopadu 2015. godine na neki bi se način moglo podijeliti i na nekoliko faza.

Prva faza trajala je od 1. do 15. rujna kada su izbjeglice i migranti prolazile susjednim zemljama Hrvatske. Televizije su tada izvještavale usputno o tome što se događa, no i kolika je mogućnost da izbjeglički val krene prema Hrvatskoj.

Druga faza može se opisati kao period u kojem je izbjeglička kriza bila najvažnija tema središnjih informativnih emisija triju televizija s nacionalnom koncesijom u Hrvatskoj, a trajala je od 16. rujna do 1. listopada. Trenutak koji je svakako ključan za ovu fazu jest odluka mađarskog premijera Viktora Orbana o zatvaranju graničnih prijelaza prema Srbiji koja je stupila na snagu 15. rujna 2015. Naime, Orban je želio spriječiti ulazak izbjeglica i migranata u Mađarsku, a njegova odluka preusmjerila je izbjeglički val prema Hrvatskoj. Prva skupina izbjeglica i migranata u Hrvatsku je ušla 16. rujna 2015. godine.

Od 2. listopada pa sve do 16. listopada o izbjegličkoj se krizi izvještavalo često, ali ne koliko i u prethodnoj fazi. Jedna od pretpostavki zbog kojih je to tako svakako su i parlamentarni izbori, koji su se održavali u studenom 2015. godine. U to vrijeme mediji su počeli aktivno izvještavati i o predizbornoj kampanji. No, još jedan razlog je taj što su dolasci, prolasci i odlasci izbjeglica na neki način postali i rutina.

Četvrta faza počela je 17. listopada, i to zatvaranjem mađarske granice prema Hrvatskoj i preusmjeravanjem rute prema Sloveniji. Tada je izbjeglička kriza ponovno postala najvažnija tema središnjih informativnih emisija te se sve više pažnje počelo pridavati izbjeglicama i migrantima čiji je put bio sve teži zbog pogoršanja vremenskih uvjeta.

Bitno je naglasiti da su središnje informativne emisije svih triju televizija o ovom pitanju izvještavale na vrlo ujednačen, gotovo identičan način te da nije bilo prevelikih razlika u njihovom pristupu u izvještavanju o ranjivim skupinama, u ovom slučaju izbjeglicama i migrantima, ljudima koji su bili prisiljeni napustiti svoje domove zbog rata koji bijesni u njihovim zemljama. Naime, pri izvještavanju o ovoj temi, navedeni mediji zauzeli su humanitarni pristup, a upravo takav pristup doveo je do toga da je i javnost zauzela pozitivan stav prema izbjeglicama i migrantima. Na razloge njihova dolaska gledalo se pozitivno. Izvještavalo se o pojedinim slučajevima, ali i o tome kako hrvatski građani zbog izbjegličkog iskustva u Domovinskom ratu suosjećaju s ljudima koji dolaze i prolaze kroz Hrvatsku. Izvještavanje o izbjeglicama i migrantima, kao o ljudima koji trebaju zaštitu i pomoć utjecalo je na mobilizaciju i spremnost građana da im pomognu na njihovu putu kroz Hrvatsku. Veliki značaj u izvještavanju pridao se i policajcima, volonterima, Crvenom križu, ali i svim drugim ljudima koji su neumorno provodili vrijeme na terenu. Bitno je istaknuti kako se Hrvatska, za razliku od drugih zemalja, u izvještajima svih triju televizija prikazivala kao dobar domaćin, kao zemlja koja je humana, tolerantna i koja ima srce. Osim što se davao glas

ljudima o kojima se izvještavalo, tj. izbjeglicama i migrantima, izvještavalo se tako da se ne izazove samo empatija kod gledatelja, već da se i oni aktivno uključe u humanitarnu i drugu podršku izbjeglicama i migrantima.

U potpunosti je jasno da nacionalne televizije imaju zaista veliku ulogu kada se radi o pitanjima od javnog interesa. One su nesumnjivo aktivni sudionici društva. Građanima donose informacije o svijetu oko njih. Također, očito je i kako nacionalne televizije imaju ogromnu moć te da pristup koji one zauzmu o nekom pitanju uvelike može utjecati na to kakav će stav i mišljenje o tom istom pitanju zauzeti oni koji ih konzumiraju. One konstruiraju priče na način koji njima odgovara i gledateljima iznose dio stvarnosti za koji žele da dođe do njih. Iako su sve tri nacionalne televizije izvještavale o izbjeglicama i migrantima na gotovo identičan način, bitno je istaknuti kako se novinari u svom izvještavanju nisu pridržavali jednog od temeljnih etičkih načela novinarstva – objektivnosti. Naime, novinari su vrlo često u priložima izražavali osobne stavove, a kroz svoje priloge publici su nametali sliku izbjeglica i migranata kroz određenu prizmu. Točnije, mediji su i prije izvještavanja o izbjegličkoj krizi, znali da im je cilj izbjeglice i migrante prikazati kao bespomoćne. Unatoč tome, u slučaju izbjegličke krize, hrvatske televizije su, baš kao i Hrvatska „položili test humanosti“ te „pokazale da imaju veliko srce“. Također, sa sigurnošću se može reći da je ovim istraživanjem potvrđena i glavna hipoteza ovog rada, a to je da su središnje informativne emisije HRT-a, RTL-a i Nove TV izbjeglice prikazale kao žrtve.

Literatura

Bauer, Thomas A. (2007) *Mediji za otvoreno društvo*. Zagreb: ICEJ.

Car, Viktorija (ur.) (2015) *Mi i oni kroz medijske naočale – medijski diskurs u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Srbiji*. Kuća ljudskih prava Zagreb, Kuća ljudskih prava i demokratije Beograd, PRAVDA ZA SVE, Zagreb.

Car, Viktorija (2010) Televizija u novomedijskom okruženju. U: *Medijske studije*, 1(1-2): 91-104.

Čubelić Pilija, Ida (2009) Mediji XXI. stoljeća – tehnološki El dorado, moralni el nino?. U: Matušić, Juraj Mirko (ur.) (2010) *Mediji i društvena odgovornost* (107-130). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji.

Gillespie, Marie (2006) Narrative analysis, U: Gillespie, Marie i Toynbee, Jason (ur.): *Analyzing Media Texts*. New York: Open University Press.

Halmi, Aleksandar (2005) *Strategije kvalitativnih istraživanja u primijenjenim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Hromadžić, Hajrudin (2014) *Medijska konstrukcija društvene zbilje: socijalno – ideološke implikacije produkcije medijskog spektakla*. Zagreb: AGM.

Klobučar, Natko (2009) Medijurg. Mediji i konstrukcija zbilje. U: *Čemu*, 8(16/17): 37-51.

Kunczik, Michael i Astrid, Zipfel (2006) *Uvod u znanost o medijima i komunikologiju*. Zagreb: Zaklada Freidrich Ebert.

Kuntić, Dario (2014) Migracije i globalni terorizam. U: Milardović, Anđelko (2014) *Stranci pred vratima Europe*. Zagreb: Pan liber.

Lalić, Sara (2016) *Uloga medija u oblikovanju javnog mnijenja prema izbjeglicama i tzv. izbjegličkoj krizi*. Zagreb: GONG, Kuća ljudskih prava

Malović, Stjepan (2007) *Mediji i društvo*. Zagreb: ICEJ.

Malović, Stjepan (2005) *Osnove novinarstva*. Zagreb: Golden marketnig-Tehnička knjiga.

Matković, Damir (1995) *Televizija: igračka našeg stoljeća*. Zagreb: Biblioteka Svjedoci vremena.

McCombs, Maxwell i Shaw, Donald (1991) *The Agenda setting function of the mass media. Agenda setting. Readings of Media, Public Opinion and Policymaking.* Lawrence Erlbaum associates.

Oatley, Keith i Jenkins, Jennifer M. (2003) *Razumijevanje emocija.* Zagreb: Naklada Slap.

Perišin, Tena (2010) *Televizijske vijesti.* Zagreb: Medijska istraživanja.

Peruško, Zrinjka (2011) *Uvod u medije.* Zagreb: Jesenski i Turk.

Poler Kovačić, Melita (2001) Kriza novinarstva kao kriza etike: tko je novinarski subjekt?. U: *Medijska istraživanja* (god. 7, br. 1-2) (2001): 25-44.

Ricchiardi, Sherry i Malović, Stjepan (1996) *Uvod u novinarstvo.* Zagreb: Izvori.

Sarnavka, Sanja (2010) *Put do vlastitog pogleda, Kako čitati, slušati, razumjeti medijske tekstove i medijsku kulturu.* Zagreb: BaBe.

Senjković, Reana (2010) Propaganda, mediji, heroji, mitovi i ratnici. U: *Polemos*, 4(2): 33-79.

Šego, Jasna (2010) Taj agresivni reklamnokulturni svijet, Ivizija promidžbenih poruka i mogućnosti uređenja nemarkiranog prostora: U: Matušić, Juraj Mirko (ur.) (2010) *Mediji i društvena odgovornost* (163-208). Zagreb: Sveučilište u Zagreb, Hrvatski studiji.

Šelo Šabić, Senada i Borić, Sonja (2016) *At the Gate of Europe. A Report on Refugees on the Western Balkan Route.* Zagreb: Fridrich Ebert Stiftung.

Šeparović, Zvonimir (1987) *Viktimologija: studije o žrtvama.* Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu.

Tadić, Jure, Dragović, Filip i Tadić, Tonči (2016) Migracijska i izbjeglička kriza – sigurnosni rizici za EU. U: *Policija i sigurnost* (Zagreb), godina 25. (2016), broj 1, str. 14-41).

UNCHR (1951) *Konvencija i protokol o statusu izbjeglica.*

Vrtič, Ivana i Car, Viktorija (2016) Manipulacija u medijskom diskursu: kritička analiza diskursa naslova najposjećenijih hrvatskih online medija o hrvatskoj predsjednici Kolindi Grabar-Kitarović. U: Car, Viktorija; Matović, Marijana i Turčilo, Lejla (ur.), *Mediji i javni interes* (str.145-165). Zagreb: Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu i Hanns-Seidel-Stiftung.

Zgrabljic Rotar, Nada (2005) *Medijska pismenost, medijski sadržaj i medijski utjecaji*. U: Zgrabljic Rotar, Nada (ur.) (2005) *Medijska pismenost i civilno društvo*, Sarajevo: MediaCentar.

Internetski izvori

Hnd.hr (2015) „Ne činite štetu, molimo vas! Javni poziv novinarima/kama, urednicima/cama i svima drugima koji izvještavaju ili javno govore o izbjeglicama danas“, 21.09.2015., <http://www.hnd.hr/ne-cinite-stetu-molimo-vas-javni-poziv-novinarima-kama-urednicima-cama-i-svima-drugima-koji-izvjestavaju-ili-javno-govore-o-izbjeglicama-danas> (01.04.2017.)

Iom.int (2017) „Key migration terms“, - <http://www.iom.int/key-migration-terms> (01.04.2017.)

Unchr.org (2017) „UNCHR media page – over 1 million refugees and migrants arrive in Europe“ <http://www.unhcr.org/1m-arrivals/> (01.04.2017.)

Sažetak

Veliki broj izbjeglica i migranata koji je stigao u Europu tijekom 2015. godine, potaknuo je kako svjetske, tako i hrvatske medije na svakodnevno izvještavanje o „izbjegličkoj krizi“. Stoga je ovaj istraživački rad nastojao objasniti kakvu su ulogu središnje informativne emisije HRT-a, RTL-a i Nove TV imale pri izvještavanju o izbjegličkoj i migrantskoj krizi tijekom rujna i listopada 2015. godine. Budući da su mediji važan kreator javnog mnijenja, kroz početno definiranje funkcije medija u stvaranju slike svijeta oko nas, u teorijskom dijelu ovoga rada daje se pregled etičkih načela kojih se novinari moraju pridržavati kada je riječ o izvještavanju o ranjivim skupinama, u ovom slučaju o izbjeglicama i migrantima. Cilj ovog istraživanja bio je opisati kako su u središnjim informativnim emisijama HRT-a, RTL-a i Nove TV izbjeglice i migranti portretirani. Početna je pretpostavka da su uglavnom portretirani kao žrtve. Pod tom pretpostavkom, zadaća ovog rada bila je na uzorku od 183 središnje informativne emisije metodom analize narativa izolirati elemente narativa koji doprinose televizijskoj konstrukciji stvarnosti o izbjegličkoj krizi. Istraživanje je pokazalo kako su središnje informativne emisije HRT-a, RTL-a i Nove TV problemu izbjegličke krize pristupile na vrlo ujednačen, gotovo identičan način te da se njihovo izvještavanje o ovom pitanju temeljilo na humanom pristupu. Nakon provedenog istraživanja, potvrđena je hipoteza ovog rada, a to je da su središnje informativne emisije HRT-a, RTL-a i Nove TV izbjeglice prikazale kao žrtve.

Ključne riječi: medijska konstrukcija stvarnosti, narativ, diskurs, televizija, informativne emisije, HRT, Nova TV, RTL, izbjeglice, migranti, izbjeglička kriza

Summary

A big number of refugees and migrants who have arrived in Europe during 2015, have encouraged the global and Croatian media to report about the „refugee crisis“ daily. This research paper tried to explain the role which news programs of HRT, RTL and Nova TV had when it came to reporting about the refugee and migrant crisis during September and October of 2015. The media are an important public opinion creator and is a big part of creating the world image, this is why the theoretical part of this paper is focusing on ethical principles journalists have to obey when it comes to vulnerable groups like the refugees and migrants. The goal of the research is to describe the way the news programmes of HRT, RTL and Nova TV portrayed the migrants. The assumption was that they were portrayed as victims. Under that assumption, the purpose of this paper was to eliminate the elements of the narrative which build the television construction about the refugee crisis, and the research was done on 183 news programmers during that period. The research has shown that the news programmers of RT, RTL and Nova TV have reported about the issue almost identically – humanely. After the research, the hypothesis of the paper has been affirmed, and the news programmers of HRT, RTL and Nova TV have portrayed refugees as victims.

Key words: media constructions, narrative, discourse, television, news programmes, HRT, Nova TV, RTL, refugees, migrants, refugee crisis